

1.

Láhka**sámedikkis addojuvvon lága nuppástuhttimis**

Riikkabeivviid mearrádusa mielde

gomihuvvo sámedikkis addojuvvon lága (974/1995) 18 e—18 i, 23 a, 26 b, 26 d ja 27 a §, 42 a ja 42 b §, dakkárin go dain leat 18 e—18 i, 42 a ja 42 b § lágas 1725/1995, 23 a ja 27 a § lágas 1279/2002 ja 335/2020, 26 b § lágain 1279/2002 ja 852/2020, sihke 26 d lágas 1279/2002,

rievdaduvvo 1 — 4, 4 a, 5—16, 18, 18 a, 18 d, 19—25, 25 a, 26, 26 a, 27—31, 31 a, 31 c, 31 h, 32, 34, 35, 38—40 ja 40 c §, 5 kapihttala bajilčálus, 41 §, 6 kapihttala bajilčálus, 42 ja 43 §, dakkárin go dain leat 1, 21, 22, 24, 25, 25 a, 26, 26 a, 27, 28, 31, 31 a, 31 c, 31 h, 34, 35 ja 40 c § lágas 1279/2002, 4 a § lágas 335/2020, 5, 13, 15, 20, 30 ja 43 § muhtimassii lágas 1279/2002, 9 § muhtimassii lágas 626/2011, 16, 18 a, 18 d ja 42 § lágas 1725/1995, 18 § muhtimassii lágas 1026/2003, 23 § lágain 1279/2002 ja 335/2020, 40 § lágain 1279/2002 ja 852/2020, sihke 41 § lágas 852/2020, sihke

lasihuvvo láhkii ođđa 9 a, 9 b, 17 a, 17 b, 25 b, 41 a—m, 43 a ja 43 b § ja čuovus čuovvovaččat:

1 kapihttal

Oppalaš njuolggadusat

1 §

Lága ulbmil

Sápmelaččain eamiálbmogin lea iešmearridanrievttiset ollašuttima várás sámiid ruovttuguovllus iežaset giela ja kultuvrra iešmearrideapmi dan mielde go dán lágas ja ja eará sajes lágas mearriduvvo. Dáid iešmearridanbargguid várás sápmelaččat válljejit iežaset iešmearridanrievtti ollašutedettiin válggas gaskavuodasteaset sámedikki.

Sámediggi doaibmá riekteministeriija hálddahussuorggis.

2 §

Stáhta ekonomalaš ovddasvástádus

Stáhta bušeahtas galgá várret doarvái mearreruhta dán lágas dárkkuhuvvon bargguide.

3 §

Vuoigatvuohta šaddat merkejuvvot válgalogahallamii

Vuoigatvuohta šaddat merkejuvvot válgalogahallamii lea olbmos, guhte atná iežas sápmelažžan, dainna eavttuin, ahte:

1) olmmoš ieš dehe anjke okta su váhnemiin, áhkuin ja ádjáin dehe máttaráhkuin ja -ádjáin lea oahppan sámegiela vuosttaš giellanis; dehe

2) anjke okta su váhnemiin lea merkejuvvon dehe leamaš merkejuvvon jienastanvuoigatvuodalažžan ođđajagimánu 1 beaivve 2027 dehe dan maŋgel ordnejuvvon sámedikki válggas.

Válgalogahallamii merkema gáibádussan lea maiddá, ahte dán lágas mearriduvvon agi, riikkavulošvuoda ja álbmotregistara jienastanvuoigatvuodalačča eará eavttut ollašuvvet.

4 §

Sámiid ruovttuguovlu

Sámiid ruovttuguovlluin dárkkuhuvvo čuvvosa gártii merkejuvvon guovlu, mii sisdoallá Eanodaga, Anára ja Ohcejoga gielddaid guovlluid ja Soađegili gielddas Sámi bálgosa guovllu.

4 a §

Hálddahusrievttálaš njuolggadusaid guoskadeapmi

Sámediggái ja dan doaibmaorgánaide guoskaduvvojit hálddahusláhka (434/2003), eiseválddiid doaimma almmolašvuodas addojuvvon láhka (621/1999), arkiivaláhka (831/1994) ja láhka elektrovnnalaš áššiid dikšumis eiseváldedoaimmas (13/2003), juos dán lágas ii nuppe ládje mearriduvvo.

2 kapihttal

Sámedikki barggut

5 §

Sámedikki almmolaš doaibmaváldi

Sámedikki doaibman lea mearridit sápmelaččaid iežaset giela, kultuvra ja sajádaga eamiálbmogin guoskevaš áššiin ja dikšut bargguid, mat dáidda laktásit. Eará áššiin sámediggi ovddida sápmelaččaid iešmearridanvuoigatvuoda ollašuvvama.

Sápmelaččaid iešmearridanvuoigatvuodaid ollašuhhtima várás sámediggi oassálastá ráddádallan- ja ovtasdoaibmangeatnegasvuoda mielde 9 §:s oaivvilduvvon áššiid válmastallamii ja mearrádusa dahkamii. Doaimmaidasas gullevaš áššiin sámediggi sáhtta dahkat eiseválddiide álgagiid ja evttohusaid sihke addit cealkámušaid, ovdánahttit ja hálddašit sámi kultuvrra sihke miedihit ruhtadeami.

Sámegiela ja kultuvrra bajásdoallama ja ovdánahttima dorvvasteami várás sámediggi doaibmá sámeoahpahusa ja -skuvlejumi áššedovdin ja ovddida daid ovdánahttima ollislašvuohtan.

Doaibmaváldásis gullevaš áššiin sámediggi geavaha mearrádusválddi dego dán lágas dehe dehe eará sajés lágas mearriduvvo.

Bargguidasas gullevaš áššiin sámedikki ferte oasistis dorvvastit vuodđovuogatuodaid ja olmmošvuogatuodaid ollašuvvama. Sámediggi gálga meannudit buot olbmuiguin ovttaeardásaččat ja sohkaбелиid dásseárvvu ovddidettiin dađi mielde go lágain dárkileappot mearriduvvo.

Sámediggi nanne doaimmas várás bargoortnega.

6 §

Sápmelaččaid ovddasteapmi

Sámediggi ovddasta sápmelaččaid álbmotlaš ja riikkaidgaskasaš bargguinis.

7 §

Muitalus

Sámediggi gárvvista jahkásaččat riikkabeivviide muitalusa das, mii mearkkašahtti lea dáhpáhuvvan ovdáneamis áššiin, mat gusket sápmelaččaid. Muitalus sáhtá doallat sisttis evttohusaid doaibmabijuin, mat dárbbášuvvojit sápmelaččaid vuogatuodaid dorvvasteami várás.

8 §

Mearreruđaid juohkin

Sámediggi mearrida sámedikki iežas bargguide čujuhuvvon ruhtaváriid geavaheamis. Sámedikki mearrádussii ruhtaváriid geavaheamis iežas bargguide ii oaččo ohat nupástusa váidalemiin.

Sámediggi mearrida doarjagiin, mat juolluduvvojit sámedikki bokte. Barggu divššodettiinis sámediggi doaibmá stáhtaveahkkeiseváldin. Doarjagat, mat juolluduvvojit sámedikki bokte, galget gullat sápmelaččaid giela ja kultuvrra iešmearrideami ollái. Stáhtaráđi ásaheamin sáhttet addojuvvot dárkilit njolggadusat, mat gusket doarjagiid juolludeami meannudemiide sámedikki bokte.

Sámedikki miedihan doarjagiidda guoskaduvvo stáhtadoarjjaláhka (688/2001).

9 §

Ovttasdoaibman- ja ráđđádallangeatnegasvuohta

Eiseválddit ja earát, mat doaimmaheaddjit almmolaš hálldahusdoaimma, ráđđádallet sámedikkiin válmastaladettiin láhkaásaheami, hálldahuslaš mearrádusaid ja eará doaibmabijuid, main sáhtá leat earenoamáš mearkkašupmi sápmelaččaide, viggamuššan oažžut

ovttamielalašvuoda sámedikkiin dehe oažžut sámedikki miehtama ovdal mearrádusa dahkama. Ovttasdoaibman- ja ráđđádallangeatnegasvuolta guoská sámiid ruovttuguovllus doaibmabijuid, mat ollašuttit dehe váikkusaidis bealis ollet dohko sihke eará ládje váikkuhit earenoamážit sápmelaččaid gillii dehe kultuvrii dehe sin sajádahkii dehe vuoigatvuodaide eamiálbmogin ja mat gusket:

- 1) guovlluid geavaheami;
- 2) stáhtaeatnama, suodjalanguovlluid ja meahcceguovlluid dikšuma, geavaheami, suodjalandoaimmaid ollašuttima, láigoheami ja luobaheami;
- 3) ruvkeminerálaid sisttisdoallan gávdnosa ohcama ja dainna ávkástallama sihke golledoidima, mii dáhphuvvá stáhta eana- ja čáhceviidodagain;
- 4) ealáhusa, mii gullá sápmelaččaid kulturhápmai, lálkaásahuslaš dehe hálldahuslaš nuppástusa;
- 5) doaimmaid, mat gieđahallet luonddu mánggahápmásašvuoda ja dálkkádatrievdama;
- 6) sámegielalaš árrabajásgeassima sihke sámegielalaš ja sámegiela oahpahusa ovdánahttima;
- 7) sámegielalaš sosiála- ja dearvvašvuoda bálgasaid ollašuttima ja ovdideami;
- 8) sámedikki resurssaid ja eará doaibmaeavttuid dorvvasteami ja ovdánahttima; dehe
- 9) eará sullasaš ášši, mii váikkuha sápmelaččaid gillii, kultuvrii dehe sin sajádahkii dehe vuoigatvuodaide eamiálbmogin.

9 a § Sápmelaččaid vuoigatvuodaid vuhtiiváldin eiseválddiid ja eará almmolaš hálldahusbargguid dikšuid barggus

Eiseválddit ja eará almmolaš hálldahusbargguid doaimmaheaddjit galget 9 §:s dárkkuhuvvon doaibmabijuid plánettiin ja ollašutedettiin vugiid mielde, mat leat anus:

- 1) ovddidit sámegielaid bajásdoallama ja ovdánahttima sihke sápmelaččaid vuoigatvuoda ja eavttuid bajásdoallat ja ovdánahttit sin iežaset kultuvrra, maidda gullet árbevirolaš ealáhusat; ja
- 2) geahpidit doaibmabijuideaset mielddisbuktin negatiivvalaš váikkusaid sámegielaide ja sápmelaččaid vuoigatvuhti ja eavttuide bajásdoallat ja ovdánahttit sin iežaset kultuvrra, maidda gullet árbevirolaš ealáhusat.

9 b § Meannudeapmi ovttasdoaibmamis ja ráđđádallamiin

Eiseválddit ja eará almmolaš hálldahusbargguid doaimmaheaddjit almmuhit sámediggái nu jođánit go vejolaš álggahettiineaset bargama 9 §:s dárkkuhuvvon áššiin. Juos gažaldat lea bissovašlundosaš doaimmas, almmuhus galgá dahkkojuvvot áiggebáie ovdal ráđđádallama ordnema. Eiseválddit ja eará almmolaš hálldahusbargguid dikšu bealit almmuhit sámediggái, guđe mearrebeaivvi rádjái sámediggi galgá almmuhit mielalašvuoda ráđđádallat áššis. Mearreáigi galgá leat govttolaš ja das sáhtá vállojuvvot vuhti ášši hohpolašvuolta.

Liibba geavakeahtá guođđin ii eastte eiseválddi dehe almmolaš hálldahusbarggu doaimmaheaddji joatkimis ášši gieđahallama.

Sámedikkis lea vuoigatvuolta oažžut čálalaš čilgehusa áššis, masa gullet 9 a §:s dárkkuhuvvon áššit ja dáid plánat ovdal ráđđádallamiid. Sámediggái galgá várrejuvvot govttolaš áigi ráhkkanit ráđđádallamiidda. Ovttasdoaibman galgá álggahuvvot ja

ráddádallamat galget ollašuohttojuvvot rehálaš mielain ja rivttes áigái nu, ahte ášši loahppabohtosi lea vejolaš váikkuhit ovdal ášši čoavdima.

Ollašuohtton ráddádallamiin galgá gárvvistuvvot beavdegirjji. Beavdegirjái girjejuvvot oassebeliid oainnut áššis ja ráddádallamiid loahppabohtos.

3 l kapihttal

Doaibmaáigodat, doaibmaorgánat ja doaibma

10 §

Čoakkádus ja doaibmaáigodat

Sámediggái gullet 21 lahtu ja njeallje várrelahtu, geat válljejuvvot sámedikki válggas njealji jagi doaibmaáigodahkii, mii álgá válgajagi juovlamánu 1 beaivve. Sámedikkis galget leat unnimusat guokte lahtu ja okta várrelahtu Eanodaga, Anára ja Ohcejoga gielddas ja Soadegili gieldda Sámi bálgosa guovllus. Loahppa 13 lahtu válljejuvvot jietnameari vuodul, dattetge nu, ahte unnimusat vihtta lahtu fertejit leat sápmelaččaid ruovttuguovllus.

Stáhtaráđdi mearrida sámedikki válgga bohtosa vuodul sámedikki lahtuid ja várrelahtuid doaimmaidaset, miedihha bivdagis earu doaimmas ja mearrida namuhuvvon válgga bohtosa vuodul odđa lahtu ja várrelahtu dan sadjái, gii lea válgaáigodaga áigge heaitán leame lahttu dehe várrelahttu.

Sámedikki lahtu ja várrelahtu manahettiin 22 §:s dárkkuhuvvon válgadohkálašvuoda doaibmasis, stáhtaráđdi galgá sámedikki álgagis gávnnaht su luohtámušdoaimma nohkan.

11 §

Sámedikki ságadoalli ja várreságadoallit

Sámediggi vállje gaskavuodastis ságadoalli ja guokte várreságadoalli.

Válljemis ferte dakkaviđe almmuhit riekteministerijai.

Ságadoalli ja várreságadoallit doaibmet bargguineaset váldodoaibmasaččat.

12 §

Čoahkkimiid čoahkkáigohččun

Sámedikki čoahkkin mearrida čoahkkimiiddis doallamis. Čoahkkin galgá dasa lassin gohččojuvvot čoahkkái, juos ságadoalli dehe stivra oaidná dan dárbbaslažžan dehe goalmát oassi lahtuin nu gáibida dihto ášši gieđahallama várás.

Juos sápmelaččaid ruovttuguovllu gielddas dehe guovllus válljejuvvon lahttu ii sáhte oassálastit čoahkkimii, su sadjái galgá gohččojuvvot seamma gielddas dehe guovllus válljejuvvon várrelahtu.

13 §

Sámedikki stivra

Sámediggi vállje gaskavuodastis stivrra, mas leat ságadoalli ja guokte várreságadoalli sihke eanemusat vihtta eará lahtu. Sámediggi vállje gaskavuodastis stivríi guokte várrelahtu. Válljemis galgá dakkaviđe almmuhuvvot riekteministeriijai.

Válgajagi doaibmi stivra joatká barggustis dassáži, go ođđa stivra lea válgga manjel válljejuvvon.

Stivra válmmaštallá áššiid sámedikki čoahkkimii ja ollašuhtá sámedikki mearrádusaid dađi lági mielde go bargoortnegis mearriduvvo dárkileappot.

Sámedikki bargoortnegis sáhtá mearriduvvot stivrra lahtu barggu váldodoaibmasašvuodas.

Sámedikki stivrra lahtun dehe várrelahtun ii sáhte leat válgalávdegotti dehe nuppástusohcanlávdegotti lahttu dehe várrelahttu.

14 §

Eará doaibmaorgánat

Sámediggi ásaha iešgudege válgaáigodaga álggus válgalávdegotti 4 logus dárkkuhuvvon válgga várás. Sámediggi sáhtá ásahtit maidđái eará doaibmaorgánaid sápmelaččaid iežaset giela ja kultuvrra iešmearrideami áššiid dikšuma várás.

Sámedikki válgalogahallanáššiid nuppástusohcanlávdegottis (nuppástusohcanlávdegoddi) mearriduvvo 5 logus.

15 §

Doaibmaválddi geavaheapmi

Sámedikki čoahkkin sihke stivra ja eará doaibmaorgánat geavahit sámedikki doaibmaválddi dađi mielde go dán lágas mearriduvvo ja sámedikki bargoortnegis mearriduvvo.

Sámedikki čoahkkin mearrida prinsihpalaččat mearkkašahtti ja viidát váikkuhusa bukti áššiin, juos ášši hohpolašvuodas ii eará čuovo.

Doaibmaváldi ii oaččo sirdojuvvot 5 § 6 momeanttas, 7 §:s, 10 § 3 momeanttas, 11—14, 18 b, 18 c, 18 j, 20, 25 b, 26 iige 41 §:s dárkkuhuvvon áššiin.

16 §

Doaimmahagat ja bargoveahka

Sámedikkis leat doaimmahagat sihke virge- ja bargosoahpamušgaskavuodain bargoveahka dađi mielde go das mearriduvvo dárkileappot sámedikki bargoortnegis. Sámegiela doaimmahagas mearriduvvo sierra.

Sámedikki virgeolbmuide, virggiide ja virgegaskavuodaide guoskaduvvo, mii stáhta virgeolbmui, virggiin ja virgegaskavuodas guoskaduvvo ja mearriduvvo.

Bargoveaga bálvalusgaskavuoda eavttuin ja daid mearrahuvvamis lea fas fámus dat, maid stáhta bálvalusgaskavuoda eavttuin ja daid mearrahuvvamis ášahuvvo, mearriduvvo dehe sohppojuvvo.

17 a §

Čoahkkimii searvan teknihkalaš diehtosirdinvuogi geavahemiin

Sámedikki bargoortnegis sáhtta mearriduvvot, ahte čoahkkimii sáhtta searvat geavahettiin videoráđđádallama dehe eará heivvolaš teknihkalaš diehtosirdinvuogi.

Bargoortnegis sáhttet addojuvvot dárkilit mearrádusat teknihkalaš diehtosirdinvuogi geavaheami meannudeamis.

17 b §

Álggariekti

Unnimusat guovtti čuođi viđalogi mannan háve doaimmahuvvon sámediggeválgga jienastanvuogitvuodalaš sápmelaččas lea riekti dahkat sámediggái álgaga áššis, mii gullá sámedikki bargui.

Dárkilit mearrádusat álggarievtti geavaheamis čuvvojuvvon meannudeamis ja álgaga giedahallamis addojuvvojit bargoortnegis.

18 §

Áššiid giedahallan

Sámedikki čoahkkin dehe eará doaibmaorgána lea mearridanválddalaš, go ságadoalli, várreságadoalli ja unnimustá bealli eará lahtuin leat báikki alde.

Sámedikki ja dan ášahan doaibmaorgána lahttu lea easttalaš oassálastit dakkár mearrádusa dahkamii, mii guoská persovnnalaččat su dehe hálldahuslága 28 § 2 momeanttas dárkkuhan lagasfuolkki dehe dakkárii namuhuvvon paragrafa 3 momeantta mielde bálldalaston olbmo.

Áššit čovdojuvvojit sámedikkis eanetlohkomearrádusain. Juos jienain lea dássálas boadus, ságadoalli jietna čoavdá mearrádusa. Válggas gehččojuvvo válljejuvvon dat, gii oazžu eanemus jienaid. Juos jienain lea dássálas boadus, ášši čovdojuvvo vurbbiin.

3 a kapihttal

Rehketdoallu ja ruhtadoallodárkkisteapmi

18 a §

Rehketdoallu

Sámedikki rehketdollui ja rehketdoalloloahpaheapmái guoskaduvvo dán lágas ášahuvvon áššiid lassin rehketdoalloláhka (1336/1997).

18 d §

Rehketdoallodárkkistanmuitalus

Rehketdoallodárkkistanlága (1141/2015) 3 logu 6 §:s mearriduvvon mearreáiggis spiehkastettiin rehketdoallodárkkisteaddji ferte addit guđege rehketdoalloáigodagas miessemánu loahpa rádjai sámedikki stivrii čálalaš rehketdoallodárkkistanmuitalus, mii galgá, dasa lassin mii rehketdoallolágas mearriduvvo, sisdoallat cealkámuša das, leatgo stáhtadoarjaga geavaheamis doaibmamuitalusas addojuvvon dieđut riektá.

4 kapihttal

Sámedikki válga

19 §

Válgajahki ja válgabiire

Sámedikki válgga várás riika lea oktan válgabiiren.
Sámedikki válga doaimmahuvvo juohke njealját jagi (válgajahki).

20 §

Válgalávdegoddi

Válgalávdegoddi mearrida ohcamušas olbmo merkemis válgalogahallamii ja ráhkada válgalogahallama. Válgalávdegoddi ollašuhtá sámedikki válgga dađi lági mielde go dán lágas mearriduvvo.

Válgalávdegoddái gullet ságadoalli ja guhtta eará lahtu, geas guđesnai lea persovnnalaš várrelahttu. Válgalávdegottis galgá leat lahttu ja várrelahttu Anára, Ohcejoga ja Eanodaga gielddain ja Soađegili gieldda Sámi bálgosa guovllus. Válgalávdegottis galgá leat maiddái Sámi giellalága (1086/2003) 3 § 1 čuoggás dárkkuhuvvon sámegielaid áššedovdamuš.

Sámedikki stivrra lahttu dehe várrelahttu dehe nuppastusohcanlávdegotti lahttu dehe várrelahttu ii sáhte leat válgalávdegotti lahttun iige várrelahttun.

21 §

Jienastanvuoigatvuohta

Sámedikki válgalogahallamii merkema eaktun lea olbmo ássanbáikái geahčakeahtá dasa lassin, mii 3 §:s mearriduvvo, ahte olmmoš deavdá maŋimusat válgadoaimmahusa maŋemus beaivve 18 jagi ja ahte son lea Suoma riikkavuloš dehe sus lea olgoriikka riikkavuložin leamaš ruovttugieldalágas (201/1994) dárkkuhuvvon ruovttugielda Suomas dalle, go ohcamuš válgalogahallamii váldimis galgá maŋemusat dahkkojuvvot.

22 §

Válgagelbbolašvuhta

Sámedikki válggas lea válgagelbbolaš juohke jienastanvuoigatvuodalaš, guhte lea miehtan evttohassan ja guhte ii leat vádjitválddalaš.

Evttohassan ii sáhte leat válgalávdegotti dehe nuppástusohcanlávdegotti lahttu dehe várrelahttu.

23 §

Válgalogahallan

Válgalávdegoddi ráhkada jienastanvuoigatvuodalaččain válgalogahallama. Válgalávdegoddi lea válgalogahallama registtardoalli.

Válgalogahallamii merkejuvvo gielddaid mielde alfabehtalaš ortnegii juohke jienastanvuoigatvuodalačča namma, persovdnadovddaldat, ruovttugiella ja čujuhus, juos dat leat dieđus. Válgalávdegoddi sáhttá geavahit álbmotdiehtovuogádaga dieđuid válgalogahallama ráhkadeamis. Ruovttugiella ja čujuhus ii goitge oaččo merkejuvvot válgalogahallamii, juos dat dieđut leat eiseválddi doaimma almmolašvuodas addojuvvon lága 24 § 1 momantta 31 čuoggá mielde suollemassan dollojuvvon dieđut dehe juos olbmo buohta álbmotdiehtovuogádahkii lea furkejuvvon álbmotdiehtovuogádagas ja Digi- ja álbmotdiehtovirgedoaimmahaga sihkkarastinbálvalusain addojuvvon lága (661/2009) 36 §:s dárkkuhuvvon dorvogiellidus.

Válgalogahallamii ferte ohcamušas váldojuvvot mielde jienastanvuoigatvuodalaš olmmoš. Eaktun válgavuoigatvuodaid geavaheapmái lagamusat čuovvovaš sámedikki válggas lea, ahte ohcamuš dahkkojuvvo mañimusat válgajagi ovddit čakčamánu loahpa rádjai.

Ovddit válggas válgalogahallamii merkejuvvon olmmoš váldojuvvo válgalogahallamii ohcamuša haga, juos son deavdá gustojeaddji lágas mearriduvvon válgalogahallamii merkema gáibádusaid. Olmmoš ii goitge merkejuvvo válgalogahallamii, juos son almmuha válgalávdegoddái, ahte ii háliit merkejuvvot dasa. Válgalogahallama ráhkadeami oktavuodas válgalávdegoddi sáhttá iežas álgagis váldit dasa lassin vuhtii ođđajagimánu 1. beaivve 2027 dehe dan mañnel ordnejuvvon sámediggeválggas válgalogahallamii merkejuvvon jienastanvuoigatvuodalačča ovddit válgga mañnel jienastanvuoigatvuoda ahkái boahtán máná ja 21 §:s meroštallojuvvon áigemeari rádjai jienastanvuoigatvuoda ahkái boahtán máná. Dákkár olmmoš sáhttá goitge váldojuvvot válgalogahallamii easka dan mañnel, go son lea girjjálaččat almmuhan válgalávdegoddái atnit iežas sápmelažžan 3 § 1 momantta mielde.

Válgalávdegoddi nanne ja vuolláičállá válgalogahallama mañimusat válgajagi ovddit juovlamánu mañemus beaivve. Válgalávdegotti mearrádussii válgalogahallama nannemis ii oaččo ohccojuvvot nuppástus váidalemiin.

24 §

Almmuhusgoarta ja mearrádus

Válgálávdegoddi ráhkada juohke válgalogahallamii váldojuvvon olbmos almmuhusgoartta, mas bohtet ovdan jienastanvuoiggalaččain válgalogahallamii váldojuvvon dieđut, válgalogahallama oidnosis doallan, válggas jienasteapmi sihke válgabeaivve 31 a §:s mearriduvvon riekti jienastit válgabeaivve, ja válgálávdegotti čujuhus.

Válgálávdegoddi sádde almmuhusgoartta guđenai jienastanvuoigatvuođalažžii, gean čujuhus lea dieđus, áiggebáale ovdal válgalogahallama ásaheami oidnosii.

Válgálávdegotti mearrádus das, ahte olmmoš ii merkejuvvo válgalogahallamii, seamma ládje go mearrádus, mainna válgálávdegoddi lea guođđán dutkkakeahtta olbmo bivdaga šaddat váldojuvvot válgalogahallamii dehe almmuhusa, ahte son ii háliit šaddat merkejuvvo dasa, sáddejuvvo áššeosolažžii áiggebáale ovdal válgalogahallama ásaheami oidnosii.

25 §

Válgalogahallama oidnosis doallan

Válgálávdegoddi ásahe válgalogahallama dehe dan dieđuid earret personovddaldaga oidnosii nu, ahte oidnosis doallama áiggi nohkamis lea áigi válgga doaimmaheapmái unnimusat guhtta mánu.

Válgalogahallan dollojuvvo oidnosis 10 manŋnás árgabeaivve, maidda eai gula lávvordagat.

Válgalogahallama oidnosis doallamis doahttaluvvo, mii hálldahuslága 62 §:s mearriduvvo oppalašdiehtunaddimis, juos dán lágas ii eará ládje mearriduvvo.

25 a §

Válgalogahallama almmolašvuohta

Juohkehaččas lea vuoigatvuohta oahpásnuvvat válgalogahallamii ja dan ráhkadeami áššegirjiide dan áigge, go válgalogahallan dollojuvvo oidnosis. Válgalogahallan ja dan ráhkadeami áššegirjiit eai oaččo addojuvvot kopierema dehe govvea várás eaige dain oaččo váldojuvvot kopijjat. Válgalogahallamii merkejuvvon olbmos lea goitge riekti oažžut nuvtá váldosa dieđuin, mat sus leat váldojuvvon válgalogahallamii. Áššeosolačča vuoigatvuođas oažžut dieđu ášši gieđahallama áššegirjiin mearriduvvo eiseválddiid doaimma almmolašvuođas addojuvvon lága 11 §:s.

Válgalogahallan ja dakkár válgalogahallama gárvvisteami áššegirjiit, mat sisdoallet dieđuid olbmo etnihkalaš álgovuodas, galget dollojuvvo suollemassan eará go 1 momeanttas dárkkuhuvvon áigge. Suollemassandoallama geatnegasvuohta ii eastte dieđu addima sámediggái sámedikki doaibmaorgána lahtu ja várrelahtu válljema dehe álggarietti atnima čielggadeami várás iige dasa, guhte dárbbáša dieđuid jienastanvuoigatvuođas čielggadeami várás.

Válgalogahallama gárvvisteami áššegirjiid almmolašvuođas mearriduvvo eiseválddiid doaimma almmolašvuođas addojuvvon lágas.

25 b §

Válgalogahallama meattáhusa divvun

Válgálávdegoddi sáhtá divvut meattáhusa válgalogahallamis iežas álgagis dehe jienastanvuoigatvuođalačča gáibádusas. Gáibádus galgá goitge dahkkojuvvot 14 beaivvi siste válgalogahallama oidnosis doallama áiggi nohkamis. Nuppastusat galget dahkkojuvvot mañemusat guokte mánu ovdal válgadoaimmahusa álggaheami.

Juos olmmoš lasihuvvo válgalogahallamii, sutnje galgá sáddejuvvot ájahalakeahtá 24 §:s dárkkuhuvvon almmuhusgoarta.

Juos válgalogahallama boasttomerkejupmi divvojuvvot, divvumis galgá ájahalakeahtá almmuhuvvot áššáigulleaš olbmui, juos dat ii leat čielgasit dárbbasmeahttun.

26 §

Njulgengáibádus válgalogahallama mearrádusas

Son guhte oaidná, ahte lea vuoigatvuođaheamet guđđojuvvon eret válgalogahallamis, oažžu gáibidit válgalogahallama mearrádussii njulgema válgálávdegottis. Válgálávdegoddái čujuhuvvon njulgengáibádus galgá doaimmahuvvot válgálávdegoddái 14 beaivvi siste válgalogahallama oidnosis doallama áiggi nohkamis.

Juos válgálávdegoddái doaimmahuvvon njulgengáibádus lea bohtán mearreáiggi siste nuppastusohcanlávdegoddái, njulgengáibádus ii guđđojuvvo dutkkakeahtá. Njulgengáibádus galgá nuppastusohcanlávdegottis doaimmahuvvot dakkaviđe válgálávdegoddái.

Juos nuppastusohcanlávdegoddi mearrida, ahte olmmoš válđojuvvo válgalogahallamii, válgálávdegoddi sádde sutnje ájahalakeahtá 24 §:s jienastanvuoigatvuođalaččaide dárkkuhuvvon almmuhusgoartta.

Nuppastusohcamis njulgengáibádusa mearrádussii mearriduvvo 41 §:s.

26 a §

Jienasteapmi nuppastusohcanorgána mearrádusa vuođul

Olbmui, gii ovdal jienaid lohka ovdanbuktá válgálávdegoddái dehe válgabeaivve válgadoaimmagoddái nuppastusohcanorgána láhkafámolaš mearrádusa jienastanvuoigatvuođastis, várrejuvvot dilálašvuohta oažžut váлгаáššegirjjiid ja jienastit.

Olmmoš lea geatnegas luobahit válgálávdegoddái dehe oalil válgadoaimmagoddái mearrádusa dehe dan riektan duođaštuvvon kopiija válgalogahallamii merkejumi várás, mii áššis dahkkojuvvot.

27 §

Evttohasásaheapmi ja evttohaslogahallan

Evttohasa sámedikki válgii oázžu ásahtit unnimusat golmma jienastanvuoigatvuodalačča vuodđudan válljenovttastus, mas galgá leat áššeolmmoš ja várreáššeolmmoš.

Guhtenai jietnavuoigadahtton olmmoš oázžu oassálastit dušše ovttá evttohasa ásaheapmái. Juos olmmoš gullá guovtti dehe mángga válljenovttastussii, válgalávdegoddi ferte sihkkut su nama dain buohkain eret.

Válljenovttastus galgá dahkat evttohasohcamuša válgalávdegoddái mañimusat 31. beaivve ja dan dievasmahttimiid mañimusat 27 beaivve ovdal válgadoaimmahusa álggaheami.

Válgalávdegoddi galgá gárvvistit evttohaslogahallama mañimusat 21. beaivve ovdal válgadoaimmahusa álggaheami. Evttohaslogahallan galgá almmustahttojuvvot, sáddejuvvot válgááššeolbmuid ja dollojuvvot válgga áigge oidnosis.

Válgalávdegotti mearrádussii evttohaslogahallamis ii oáččo ohccojuvvot sierra nuppástus.

28 §

Válgadoaimmahus

Sámedikki válga doaimmahuvvo borgemánu mañemus dievas vahku mánnodaga/vuossárgga rájes guđa vahku áigge. Válga doaimmahuvvo boastta bokte dehe nu ahte jienastanlihppu doaimmahuvvo muđui go boastta bokte válgalávdegotti almmuhan báikái. Válga doaimmahuvvo sámiid ruovttuguovllus maiddá válgabeaivvi jienasteapmin.

Válgga doaimmaheamis galgá gulahuvvot almmolaččat.

29 §

Válgaáššegirjiit

Válgalávdegoddi galgá ajáhalakeahtta válgadoaimmahusa álgima mañjel duodaštuslaččat doaimmahit juohke jienastanvuoigatvuodalažžii, gean čujuhus lea dieđus, válgalávdegotti steampilaston jienastanlihpu, válgakonfaluhta, sáddenreivve, sáddenkonfaluhta, evttohaslogahallama ja jienastanrávvaga (válgaáššegirjiit).

Jienastanvuoigatvuodalažžii, guhte ii leat ožžon válgaáššegirjiid boasta mielde dehe geas dat muhtun siva dihte muđui váilot, galgá várrejuvvot vejolašvuohta oázžut válgaáššegirjiid válgalávdegotti doaimmahagas, juoga válgabeaivvi jienastanbáikkis dehe válgalávdegotti almmuhan eará báikkis.

Jienastanrávvagis galget namuhuvvot válgalávdegotti doaimmahat ja eará báikkis, main válgaáššegirjiid sáhtta oázžut ja gosa dat sáhttet doaimmahuvvot, fitnančujuhusat ja rabasáiggit ja válgabeaivvi jienastanbáikkiid fitnančujuhusat ja rabasáiggit.

30 §

Jienasteapmi boastta bokte

Jienastanvuoigatvuodalaš sáhtta geavahit jienastanvuoigatvuodas go oázžu válgaáššegirjiid. Jienasteaddji galgá čielgasit merket jienastanlihppui dan evttohasa nummára, gean buorrin addá iežas jiena.

Jienasteapmi lea čadahuvvon, go jienastanvuoigatvuodalaš lea guodđán jienastanlihpu sisdoallan giddejuvvon válgareivve ja deavdán ja vuolláičállán válgalávdegoddái čujuhuvvon sáddenreivve giddejuvvon sáddenkonfaluhtas duodaštuslaččat boastta fievrredeami várás. Juos jienasteaddji laktá mielde iežas almmuhusgoartta, son ii dárbbas merket sáddenreivii earágo iežas vuolláičállosa.

Jienaid lohkama álggaheami rádjai válgalávdegoddái boastta bokte boahtán jienat válđojuvvojit vuhtii jienaid lohkamis.

31 §

Jienasteapmi doaimmahettiin sáddenkonfaluhta válgalávdegoddái eará ládje go boastta bokte

Jienastanvuoigatvuodalaš dehe su fápmudan olmmoš sáhtta doaimmahit 30 §:s dárkkuhuvvon válgaaššegirjiid sáddenkonfaluhtastis maiddái válgalávdegotti doaimmahakkii dehe válgalávdegotti almmuhan eará báikái válgga njealját dievas vahku mánnodaga/vuossárgga ja guđát dievasvahku sotnabeaivve gaskkas sihke válgabeaivve man beare jienastanbáikki válgadoaibmagoddái.

Válgalávdegoddi ferte fuolahit das, ahte dan doaibmačuoggáide ja dan almmuhan eará báikkiide guđđojuvvon válgaaššegirjiit seailluhuvvojit válgasuollemasvuoda dorvvastan vuogi mielde ja ahte dat doaimmahuvvojit dorvvolaččat válgalávdegotti Anára doaimmahakkii ovdal jienaid lohkama álggaheami.

31 a §

Válgabeaivvi jienasteapmi

Válgabeaivvi jienasteapmi ordnejuvvo válgga doaimmaheami guđát vahku sotnabeaivve.

Válgabeaivvi jienasteapmi doaimmahuvvo oktanaga juohke sámiid ruovttuguovllu gielddas. Guđege gielddas lea unnimusat okta jienastanbáiki.

Jienastanvuoigatvuodalaš oažžu jienastit 31 g §:s dárkkuhuvvon vuogi mielde dušše dan sámiid ruovttuguovllu gielddas, mii lea merkejuvvon válgalogahallamii su ruovttugiellan.

Jienasteapmi galgá ordnejuvvot nu, ahte válgasuollemasvuolta seailu.

31 c §

Válgadoaibmagoddi

Válgalávdegoddi galgá áiggebáale ovdal válgga ásahtit guđenai jienastanbáikki várás válgadoaibmagotti, masa gullet golbma lahtu ja unnimusat guokte várrelahtu nu, ahte okta válgalávdegotti lahttu ja su persovnnalaš várrelahttu leat válgadoaibmagotti lahttun ja várrelahttun. Sámedikki válgga evttohas ii sáhte leat válgadoaibmagotti lahttun dehe várrelahttun.

Válgadoaibmagotti ságadoallin doaibmá válgalávdegotti ovddastan lahttu.

Válgadoaibmagoddi vállje dárbbu mielde gaskavuodastis várreságadoalli.

Válgadoaibmagottis lea mearridanváldi golmmalahttosazžan.

31 h §

Válgabeaivvi jienasteami nohkan ja válgabeavdegirji

Válgabeaivvi jienasteami nohkama maŋŋel válgadoaimmagoddi ferte fuolahit das, ahte seilejuvvon válgaurdna ja jienastanguovllu válgalogahallan, masa gullet jienastanmerkejumi, sihke vejolaččat válgadoaimmagoddái guđđojuvvon sáddenreivvet doaimmahuvvojit válgasuollemasvuoda seailluheami dorvvasteaddji vuogi mielde ja dárbbasmeahtun ájahallama haga válgalávdegotti Anára doaimmahahkii. Dasa lassin válgadoaimmagoddi ferte fuolahit seilenreaidduid duššadeamis dalán urna seilema maŋŋel. Válgalávdegoddi ferte fuolahit válgaurtna ja jienastanguovllu válgalogahallama seailluheamis dorvvolaš báikkis jienaid lohkama álggaheami rádjai.

Válgadoaimmagoddi ferte lassin fuolahit das, ahte válgabeaivvi jienasteamis dollojuvvo beavdegirji, masa merkejuvvojit:

- 1) beaivi ja diibmoáiggit, goas válgabeaivvi jienasteapmi álggii ja julggaštuvvui nohkan;
- 2) mielde orron válgadoaimmagotti lahtut ja várrelahtut;
- 3) válgaveahkit ja jienasteaddji iežas válljen veahkit; sihke
- 4) jienasteddjiid mearri.

32 §

Jienasteapmi dikšunlágádusas ja ruovttus

Lágádusas, mii lea sámiid ruovttuguovllus, dikšuma vuollásaččat ja dat ruovttuguovllus, geat dikšojuvvojit ruovttus ja geat eai muđui sáhte jienastit almmá mearihis váttisvuodaid, ožžot jienastit dikšunbáikkisteaset.

Dikšunbáikkis jienasteami várás válgalávdegoddi mearrida gažaldatvuloš gieldda válgalávdegottis ovddastan lahtu ja várrelahtu válgadoaimmaheaddjin ja su várreolmmožin. Válgadoaimmaheaddji várreolmmožin sáhttá nammaduvvot earánai bargui heivvolaš olmmoš.

Dikšunbáikkis jienastettiin jienasteamis galgá jienasteaddji ja válgadoaimmaheaddji lassin leat mielde jienasteaddji válljen dehe dohkkehan sámedikki válgalogahallamii jienastanvuogitvuodalažžan merkejuvvon olmmoš.

34 §

Jienaid lohkama álggaheapmi

Válgalávdegoddi álggaha jienaid lohkama válgadoaimmahusa maŋŋelaš mánnodaga/vuossárgga diibmu 9. Jienaid lohkama álggaheami maŋŋel boahtán sáddenkonfaluhtat guđđojuvvojit rabakeahhtá ja vuhtii válddekeahhtá. Doaimmahusas dollojuvvo beavdegirji.

Válljenovttastusa áššeolbmos ja várreáššeolbmos lea riekti orrut mielde jienaid lohkamis.

35 §

Merken válgalogahallamii

Jienaid lohkan álggahuvvo nu ahte sáddenkonfaluhtat rahppojuvvojit ja buot 30 ja 31 §:s mearriduvvon vuogi mielde jienastan olbmot merkejuvvojit sáddenreivve mielde válgalogahallamii.

Jienasteapmi galgá guđđojuvvot vuhtii válddekeahtá:

- 1) juos jienastan olmmoš ii leat merkejuvvon válgalogahallamii jienastanvuogitvuodalažžan dehe juos boahtá ovdan, ahte son lea jápmán ovdal válgadoaimmaha álggaheami,
- 2) juos sáddenreivve lea nu váilevaš, ahte ii sáhte sihkkarit gávnnavuvvot, gii olbmuid lea jienastan; dehe
- 3) juos válgakonfaluhttii lea dahkkojuvvon merken, mii guoská jienasteaddji dehe evttohasa dehe eará áššehis merken.

Juos sáddenreivviin boahtá ovdan, ahte jienastanvuogitvuodalaš lea jienastan eanet háviid 30 dehe 31 §:s dárkkuhuvvon vuogi mielde, vuhtii váldojuvvo dušše okta sáddenkonfaluhtain.

Eará go válgabeaivve jienasteapmi galgá guđđojuvvot vuhtii válddekeahtá maidái, juos jienastanguovllu válgalogahallamii dahkkojuvvon merkemiin boahtá ovdan, ahte áššeosolaš lea jienastan válgabeaivve 31 g §:s dárkkuhuvvon vuogi mielde.

Go visot jienasteaddjit leat merkejuvvon válgalogahallamii ja jienasteamis vuhtii válddekeahtá guđđojuvvon válgareivvet sáddenkonfaluhtaineaset leat sirrejuvvon dohkkehuuvvon konfaluhtain, de dohkkehuuvvon válgakonfaluhtat biddjojuvvojit rabakeahtá válgaurdnii.

38 §

Válgabohtosa mearrahuvvan

Sámedikki lahttun válljejuvvojit 21 eanemus jienaid ožžon evttohasa, dainna eavttuin, ahte sin joavkkus leat unnimusat 10 §:s mearriduvvon mearri evttohasat Anára, Ohcejoga ja Eanodaga gielddain ja Soađegili gieldda Sámi bálgosa guovllus. Juos 10 §:s mearriduvvon mearit eai dieva, bohtet gažaldatvuloš gielddas dehe guovllus válljejuvvo čuovvovaš eanemus jienaid ožžon evttohasat nu, ahte 10 § eavttut ollašuvvet. Juos muhtin ruovttuguovllu gielddas dehe guovllus eai leat ášahuvvon mearri evttohasat, válljejuvvo šaddet čuovvovaš eanemus jienaid ožžon evttohasat ruovttuguovllus.

Várrelahttun šaddet válljejuvvo Anára, Ohcejoga ja Eanodaga gielddain ja Soađegili gieldda Sámi bálgosa guovllus evttohasain válljejuvvon šaddan maŋgel čuovvovaš eanemus jienaid ožžon evttohas.

Juos jietnemeahtit leat lihka stuorrát, čovdojuvvo evttohasaid gaskavuoda ortnet vuorbádeamiin.

Evttohasa gielda dehe guovlu mearrahuvvá jienaid lohkamis dan mielde, gos sus lea leamaš ruovttugielda evttohasan álgima mearreáiggi nohkanáigemuttus.

39 §

Válgabohtosa nannen

Válgalávdegoddi nanne válgabohtosa goalmmat beaivve jienaid lohka álggaheamis doallan čoahkkimisttis.

Válgaboadus galgá almmuhuvvot dakkaviđe riekteministerijai sámedikki lahtuid ja várrelahtuid mearrideami várás bargoseaset čuovvovaš doaibmaáigodahkii.

40 §

Váidalus válgabohtosis

Jienastanvuoigatvuodalaš, guhte oaidná, ahte válgalávdegotti doaibmabidju dehe mearrádus, mii guoská válgabohtosa nannema, lea lága vuostá, sáhttá dahkat sámedikki stivrii njulgengáibádusa mañemusat 14 beaivve dan beaivvis, goas válgalávdegoddi lea nannen válgga bohtosa. Nuppástusohcamis válgalogahallama áššiin mearriduvvo 5 logus.

Sámedikki stivra ferte gieđahallat njulgengáibádusa hohpoláččat ja mañemusat ovdal válgajagi nohkama.

Sámedikki stivrra mearrádussii oážžu ohcat nuppástusa nu ahte váidala alimus hálddahasriektái mañemusat 14 beaivve dan beaivvis, goas áššeosolaš lea ožžon diehtun sámedikki stivrra mearrádusa. Nuppástusohcamis čuvvojuvvo muđui, mii riektegeavvamis hálddahasáššiin addojuvvon lágas mearriduvvo.

Juos válgalávdegotti 1 momeanttas dárkkuhuvvon mearrádus dehe doaibmabidju lea leamaš lága vuostá ja dát lea váikkuhan válgabohtosis, válgaboadus ferte njulgejuvvot ja stáhtaráđđi ferte dárbbu mielde mearridit sámedikki lahtuid ja várrelahtuid njulgejuvvon válgabohtosa vuodul.

Juos válgaboadus ii sáhte njulgejuvvot, válgga ferte mearriduvvot doallat ođđasit.

40 c §

Dárkilit njuolggadusat

Riekteministeriija ásaheamis sáhttet addojuvvot dárkilit njuolggadusat:

- 1) gulahusain, mat laktásit válgii;
- 2) válgalogahallamii ohcaleamis ja válgalogahallamis sihkkumis sihke čilgehusain, mat laktojuvvojit ohcamuššii;
- 3) válgalogahallama oidnosis doallamis;
- 4) evttohasohcamušas ja evttohaslogahallamis;
- 5) válgabeaivvi jienasteami ordnemis, juos gieđddas lea eanet go okta válgabeaivvi jienasteami jienastanbáiki;
- 6) jienastanlihpas; sihke
- 7) válgááššegirjiid seailluheamis.

5 lohku

Nuppástusohcan válgalogahallanáššiin

41 §

Nuppástusohcanlávdegotti bargu ja doaibmaváldi

Sámedikki válgalogahallanáššiid nuppástusohcanlávdegoddi (nuppástusohcanlávdegoddi) doaibmá vuosttaš nuppástusohcandássin sámedikki sámedikkis addojuvvon lága 26 § mielde válgalogahallamii váldima ja das sihkkuma áššiin.

Nuppástusohcanlávdegoddi, mii doaibmá sámedikki olis, lea iešmearrideaddji ja sorjjasmeahtun doaibmaorgána.

41 a §

Nuppástusohcanlávdegotti ságadoalli ja eará lahtut

Nuppástusohcanlávdegotti jodiha ságadoalli, gii sáhtta leat váldodoaibmasaš.

Nuppástusohcanlávdegottis leat dasa lassin siidodoaibmasaš lahttun okta láchkaolmmoš- ja guokte áššedovdilahttu. Dasa lassin nuppástusohcanlávdegottis leat doarvái olu várrelahtut. Várrelahttui guoskaduvvo, mii lágas mearriduvvo nuppástusohcanlávdegotti lahtus.

Go ságadoalli lea eastahuvvan, de ságadoalli mearriduvvon doaibmaválddi geavaha nuppástusohcanlávdegotti láchkaolmmošlahttu (váreságadoalli).

41 b §

Ságadoalli ja eará lahtu gelbbolašvuohta ja nammadeapmi

Nuppástusohcanlávdegotti ságadoalli ja láchkaolmmošlahttu galgaba deavdit duopmostuollolága 10 logu 1 § 1 momeanttas mearriduvvon duopmára almmolaš gelbbolašvuođa eavttuid.

Nuppástuslávdegotti eará lahtuin gáibiduvvojit vuoiggalašvuohta, ahte lea siste nuppástusohcanlávdegotti doaibmasuorggi áššiin ja dárbbášlaš persovnnalaš iešvuođat. Nuppástusohcanlávdegotti ságadoalli ja eará lahttu ii dárbbáš leat merkejuvvon sámedikki válgalogahallamii.

Stáhtaráđdi ásaha nuppástusohcanlávdegotti guđa jahkái háválassii. Stáhtaráđdi mearrida nuppástusohcanlávdegotti ságadoalli virgásis doaisttázii ja eará siidodoaibmasaš lahtuid doaibmaáigodahkii. Nuppástusohcanlávdegoddi ásašuvvo sámedikki evttohusas.

Sámedikki lahttu dehe várrelahttu, válgalávdegotti lahttu dehe várrelahttu dehe olmmoš, guhte lea sámedikki bálvalusas, ii sahte gullat nuppástusohcanlávdegoddái. Ovddabealde 22 § mielde sámedikki válgga evttohas ii sáhte leat nuppástusohcanlávdegotti lahttu dehe várrelahttu.

Nuppástusohcanlávdegotti ságadoalli ja eará lahttu ferte almmuhit iežas čanolašvuođaid birra. Čanolašvuođain almmuheapmái guoskaduvvo, mii duopmostuollolága (673/2016) 17 logu 17 §:s mearriduvvo áššedovdilahttu geatnegasvuođas almmuhit iežas čanolašvuođaid birra.

Čanolašvuođa almmuhus addojuvvo riekteministerijai sihke diehtun nuppástusohcanlávdegoddái. Čanolašvuođa dieđuid registreremis doahttaluvvo, mii duopmáriid čanolašvuohta- ja siidodoaibmaregistaris addojuvvon lágas (565/2015) mearriduvvo.

41 c §

Nuppástusohcanlávdegotti ságadoalli ja lahtu báikki luomosnuvvan

Nuppástusohcanlávdegotti ságadoalli ja lahtu vuoigatvuodas bissut barggustis guoskaduvvo, mii duopmárvirggi hálldašeaddjis mearriduvvo.
Juos nuppástusohcanlávdegotti ságadoalli dehe eará lahtu bargu luomosnuvvá gaskan doaibmabaji, mearriduvvo manisčuovvu loahppadoaibmaáigodahkii.

41 d §

Duopmára nannehus

Álggadettiin bargosis nuppástusohcanlávdegotti ságadoalli ja eará lahttu ferte addit duopmára nannehusa, juos son ii leat dan dahkan juo árabut. Duopmára nannehusa addimis mearriduvvo duopmostuollolága 1 logu 7 §:s.

41 e §

Ságadoalli ja eará lahtu sajádat

Nuppástusohcanlávdegotti ságadoalli ja eará lahttu lea sorjjasmeahttun geavahettiin duopmoválldi.
Nuppástusohcanlávdegotti ságadoalli ja eará lahttu doaibmá duopmára ovddasvástádusain, mas mearriduvvo dárkileappot duopmostuollolága (673/2016) 9 logus.
Nuppástusohcanlávdegotti ságadoalli ja lahttu lea geatnegas earránit barggustis ovdal dan mánu nohkama, goas son deavdá 70 jagi.

41 f §

Áššemeannudeaddjit

Nuppástusohcanlávdegottis leat dárbbášlaš mearri váldo- dehe siidodoaibmasaš áššemeannudeaddjit ja eará bargoveahka.
Nuppástuslávdegotti áššemeannudeaddjis galgá leat duopmára virgái vuoigadahtti dutkkus. Áššemeannudeaddji bargguin mearriduvvo dárkileappot nuppástusohcanlávdegotti bargoortnegis.
Nuppástusohcanlávdegoddi nammada nuppástusohcanlávdegotti áššemeannudeddjiid ja eará bargoveaga.

41 g §

Nuppástusohcanlávdegotti čoavddusčoakkádus

Nuppástusohcanlávdegotti áššit čovdojuvvojit nuppástusohcanlávdegotti áššemeannudeamis dievasčoahkkimis.

Dievasčoahkkimis lea mearridanváldi, go mielde leat ságadoalli ja láhkaolmmošlahttu ja unnimusat okta áššedovdilahttu.

41 h §

Ášši gieđahallan

Ášši gieđahallamii nuppástusohcanlávdegottis guoskaduvvo riektegeavvamis hálddahusáššiin addojuvvon láhka, juos dán lágas ii sierra nuppe ládje mearriduvvo.

Nuppástusohcanlávdegotti addin mearrádus lea nuvtá.

41 i §

Gieđahallama almmolašvuohta

Riektegeavvama almmolašvuođas nuppástusohcanlávdegottis guoskaduvvo, mii riektegeavvama almmolašvuođas hálddahusduopmostuoluin addojuvvon lágas (381/2007) mearriduvvo.

41 j §

Ruhtadeapmi

Nuppástusohcanlávdegotti golut máksojuvvojit stáhta ruhtaváriin.

Nuppástusohcanlávdegotti ságadoalli ja lahtuid bálkkašumit mearriduvvojit riekteministeriija nannen ákkaid mielde.

41 k §

Bargoortnet

Nuppástusohcanlávdegotti organisašuvnnas, bargamis ja bargoveagas mearriduvvo dárkileappot nuppástusohcanlávdegotti bargoortnegis, man nuppástusohcanlávdegotti dievasčoahkkin nanne.

41 l §

Nuppástusohcanmeannudeapmi

Nuppástusohcanlávdegoddái čujuhuvvon váidalus galgá doaimmahuvvot válgalávdegoddái 14 beaivvi siste válgalávdegotti njulgengáibádusa geažil dahkkojuvvon mearrádusa diehtunoažžumis.

Válgálávdegoddi galgá ájahalakeahtta doaimmahit váidalusa, ášši áššegirjjiid ja iežas cealkámuša váidalusas nuppástusohcanlávdegoddái.

Juos válgálávdegoddái doaimmahuvvon váidalus lea boahtán mearreáiggi siste nuppástusohcanlávdegoddái, váidalus ii guđđojuvvo dán vuodul dutkkakeahtta. Váidalus ferte dalle doaimmahuvvot ájahalakeahtta válgálávdegoddái.

Nuppástusohcanlávdegoddi ferte giedahallat váidalusa hohpolažžan.

Nuppástusohcamis nuppástusohcanlávdegotti mearrádussii mearriduvvo 41 m §:s.

41 m §

Joatkkaváidalus alimus hálddahusriektái

Nuppástusohcanlávdegotti mearrádussii oažžu ohccojuvvot nuppástus go váidaluvvo alimus hálddahusriektái, juos alimus hálddahusriekti miediha váidalanlobi.

Váidalanlobi ohcamii ja miediheapmái guoskaduvvo, mii riektegeavvamis hálddahusáššiin addojuvvon lága 110 ja 111 §:s mearriduvvo. Váidalanlobi guoskevaš mearrádusa ákkastallamii guoskaduvvo, mii riektegeavvamis hálddahusáššiin addojuvvon lága 112 § 2 momentas mearriduvvo. Muđui nuppástusohcamis alimus hálddahusriektái guoskaduvvo, mii riektegeavvamis hálddahusáššiin addojuvvon lágas mearriduvvo.

6 kapihttal

Dihto njuolggadusat

42 §

Nuppástusohcan

Sámedikki stivrra ja lávdegotti sihke sámedikki ásahan eará doaibmaorgána mearrádussii oažžu ohccojuvvot nuppástus go váidaluvvo sámediggái, juos dán lágas dehe eará sajés lágas ii nuppe ládje mearriduvvo. Sámedikki mearrádussii oažžu ohccojuvvot nuppástus go váidaluvvo alimus hálddahusriektái. Nuppástusohcamis mearriduvvo riektegeavvamis hálddahusáššiin addojuvvon lágas.

43 §

Bargoveaga váldin

Sámediggi nammada dehe váldá iežas bargoveaga.

43 a §

Riekti ealáhahkii

Olbmui, geat leat sámedikki bálvalusas, lea riekti ealáhahkii ja sin jápmima maŋgel sin ávkeoažžu lea riekti bearašealáhahkii stáhta váriin heivvolaš osiid mielde seamma njuolggadusaid mielde go olbmui, geat leat stáhta bálvalusas, ja sin ávkeoažžu.

Ovddabealde 1 momenantas dárkkuhuvvon ealáhatdovvu ordnemis miellddisbuktin goluin sámediggi lea geatnegas máksit ealáhatmávssu daði lági mielde go stáhta ealáhatruhtarájus addojuvvon lágas (1297/2006) mearriduvvo.

Ealáhatdovvu ollašuttima várás sámediggi galgá jahkásaččat almmuhit stáhtakontuvrii dieđuid olbmui, geat leat sin bálvalusas. Dieđut almmuhuvvojit stáhtakontuvrra addin rávvagiid mielde.

Juos ealáhatmáksu ii máksojuvvo mearreáiggis, stáhta ealáhatruhtarádju berrojuvvo jahkásaš maŋnonanreantu reantolága (633/82) 4 § 1 momenantas dárkkuhuvvon reantovuoddu mielde.

Ealáhatmávssut ja maŋnonanreantut ožžojuvvojit bearrat dan ortnegis go vearuid ja mávssuid ollašuttimis addojuvvon lágas (706/2007) mearriduvvo.

43 b §

Suollemassandoallan- ja vahátbuhtadusgeatnegasvuotta

Sámedikki dehe 14 §:s dárkkuhuvvon doaibmaorgána lahttu dehe 18 c §:s dárkkuhuvvon ruhtadoalodárkkisteaddji ii oaččo vierrásii lobi haga almmuhit iige geavahit priváhta ávkinis, maid son barggu divššodettiinis beassan diehtit nuppi olbmo priváhta diliin, ekonomalaš sajádagas dehe fitnodat- dehe ámmátsuollemasvuodas.

Ovddabealde 1 momenantas dárkkuhuvvon olmmoš lea geatnegas buhttet vahága, man son barggustis lea vásedin dehe dagahemiin dahkan sámediggái. Seamma guoská dán lága rihkkumiin earái dagahuvvon vahát.

Vahátbuhtadusa soabahallamis sihke, juos buhtadusgeatnegasat leat eanet, ovddasvástádusa juohkahuvvamis lea fámus, mii vahátbuhtaduslágas (412/74) mearriduvvo.

Virgeolbmo ja bargi vahátbuhtadusgeatnegasvuodas lea fámus, mii vahátbuhtaduslágas ja eará sajés mearriduvvo.

Dát láhka boahtá fápmui mánu beaivve 20 .

Sámediggái, man doaibmaáigodat lea gaskan dán lága fápmui boadedettiin, guoskaduvvo 10 § dakkárin go dat lei dán lága fápmui boadedettiin.

Sámediggi, man doaibmaáigodat lea gaskan lága fápmui boadedettiin, joatká barggustis vuosttažiid dán lága mielde válljejuvvon sámedikki doaibmaáigodaga álgu rádjai.

Dán lága fápmui boadedettiin johtui bohtán 9 §:s dárkkuhuvvon áššái guoskaduvvo dán lága fápmui boadedettiin gustojeaddji 9 §. Dákkár áššái eai guoskaduvvo dán lága 9 a ja 9 b §:t.

1.

Laahâ**sämitiggeest adelum laavâ rievdâdmist**

Ovdâskode miärdâs miel

komettuvvoo sämitiggeest adelum laavâ (974/1995) 18 e—18 i, 23 a, 26 b, 26 d, 27 a, 42 a já 42 b §, tagarin ko tain láá 18 e—18 i, 42 a já 42 b § laavâst 1725/1995, 23 a já 27 a § laavâin 1279/2002 já 335/2020, 26 b § laavâin 1279/2002 já 853/2020, sehe 26 d laavâst 1279/2002, *rievdâduvvoo* 1 — 4, 4 a, 5—16, 18, 18 a, 18 d, 19—25, 25 a, 26, 26 a, 27—31, 31 a, 31 c, 31 h, 32, 34, 35, 38—40 já 40 c §, 5 lovo paječaalá, 41 §, 6 lovo paječaalá, 42 já 43 §, tagarin ko tain láá 1, 21, 22, 24, 25, 25 a, 26, 26 a, 27, 28, 31, 31 a, 31 c, 31 h, 34, 35 já 40 c § laavâst 1279/2002, 4 a § laavâst 335/2020, 5, 13, 15, 20, 30 já 43 § uáassin laavâst 1279/2002, 9 § uáassin laavâst 626/2011, 16, 18 a, 18 d já 42 § laavâst 1725/1995, 18 § uáassin laavâst 1026/2003, 23 § laavâin 1279/2002 já 335/2020, 40 § laavâin 1279/2002 já 852/2020, sehe 41 § laavâst 852/2020, sehe *lasettuvvoo* laahân uddâ 9 a, 9 b, 17 a, 17 b, 25 b, 41 a—m, 43 a já 43 b § sehe lahtos čuávuvávt:

1 loho

Almoliik njuolgâdusah

1 §

Laavâ tárguttâs

Sämmilij algáaalmugin lii jiešhaldášemvuoigâdvuodâs olášuttem tiet sämmilij päikkikuávlust jieijâs kielân já kulttuurân kyeskee jiešhaldášem ton miel ko taan laavâst já eres laavâin asáttuvvoo. Taan jiešhaaldášmân kullee pargoi várás sämmiliik jiešhaldášemvuoigâdvuodâs olášutmáin väljeje valjâiguin jieijâs aalmugist sämitige.

Sämitigge tuáimâ riehtiministeriö haldáttâhsyergist.

2 §

Staatâ ekonomâlâš ovdâsvástádâs

Staatâ budjetist kalga väridid tuárvi stuorrâ meriruođâ taan laavâst uáivildum pargoi várás.

3 §

Vuoigâdvuotâ merkkejuđ valjâluvâttálmân

Vuoigâdvuotâ merkkejuđ valjâluvâttálmân lii ulmust, kote ana jieijâs sämmilâžžân, toin iävttoin, ete:

1) olmooš jieš teikkâ aainâs-uv ohtâ suu vanhimijn, ááhust já äijihist teikkâ ááhui já äijihij vanhimijn lii oppâm sámikielâ vuossâmužžân kiellân; teikkâ

2) aainâs-uv ohtâ suu vanhimijn lii merkkejum teikkâ lii lamaš merkkejum jienâstemvuoigâdvuodâlâžžân 1. uddâivemáánu 2027 tâi tast maŋa uárnejum sämitige vaaljâin.

Valjâluvâttálmân merkkim iähtun lii meid, ete taan laavâst asáttum ahan, aalmugjeessânvuotân já aalmugregisterân kyeskee jienâstemvuoigâdvuodâ eres vátámâšah olášuveh.

4 §

Sämmilij päikkikuávlv

Sämmilij päikkikuávloin uáivilduvvoo lahtosin orroo káártán merkkejum kuávlu, mii siskeeld lánuduv, Aanaar já Ucjuv kieldái kuávluid sehe Suádigil kieldást orroo Laapi palgás kuávlu.

4 a §

Haldáttáhriävtälj siättusij heiviittem

Sämitiigán já ton toimâorgaanáid heiviittuvvoo haldáttáhlaahâ (434/2003), virgeomáhái toomâ almosvuodást adelum laahâ (621/1999), arkkádáhlaahâ (831/1994) já laahâ šledgáhámásii ášástálmist virgeomáháštoomást (13/2003), jis taan laavást ij nubenáál asáttuu.

2 loho

Sämitige pargoh

5 §

Sämitige almoláš toimáväldi

Sämitige pargon lii meridiš sämmilij jieijäs kielân, kulttuurân já sajattâhân algâalmugin kyeskee aašijn já hoittád tooid kullee pargoid. Eres aašijn sämitigge oovded sämmilij jiešmeridemvuoigádvuodâ olášume.

Sämmilij jiešmeridemvuoigádvuodâ olášuttem várás sämitigge uasálist rádádállâm- já oovtástoimâmkenigásvuodâ miäldásávt 9 §:st uáivildum aašij valmáštaalmân já miärdásái tohâmân. Pargoidis kullee aašijn sämitigge puáhtá toohád alguid já iävtuttásáid virgeomáháid sehe adelid ciälkkámušáid, ovdedid já haldášid sämikulttuur sehe miedettiđ ruttádem.

Sämikielâ já -kulttuur pajeentoollâm já ovdedem turvim várás sämitigge tuáimá sämimáttááttás já -škovlim äššitobden já parga ubálášvuottân toi ovdedem pyerrin.

Jieijäs toimáváaldán kullee aašijn sämitigge kiävtá meridemvääldi tienuuvt ko tot taan laavást tãi sierâ eres laaváin asáttuvvoo.

Jieijäs pargoid kullee aašijn sämitigge kalga jieijäs peeleeest turvid vuáduvuoigádvuodái já olmoošvuoigádvuodái olášume. Sämitigge kalga kohtálid puoh ulmuid oovtviärdásávt já suhápeelij täsiáárvu oovdedmáin ton mielđ ko lavváin tärhibeht asáttuvvoo.

Sämitigge nannee toomâs várás pargo-oornig.

6 §

Sämmilij ovdástem

Sämitigge oovdást sämmilijđ aalmugliijn já aalmugijkoskâsijn pargoin.

7 §

Muštálus

Sämitigge ráhtá jyehi ive ovdáskoodán muštálus tast, mii merhâšitteid lii tábáhtum sämmilijđ kyeskee aašij ovdánmist. Muštálus puáhtá siskeldid iävtuttásáid toomâin, moh annojeh sämmilij vuoigádvuodái turvim várás.

8 §

Meriruudái jyehim

Sämitigge meerrid sämitige jieijäs toomân eujottum ruudái kiävtust. Sämitige miärdásân ruudái kiävtust jieijäs toomân ij uážu uuccáđ nubástus väidimáin.

Sämitigge meerrid sämitige peht miedettum torjuin. Pargo hoittáádjijn sämitigge tuáimá staatátoorjávirgeomáhâžžân. Sämitige peht miedettum torjuuh kalgeh kulluđ sämmilij kielân já kulttuurân kyeskee jiešhaldášem olán. Staatáráđi asáttássáin puáhtá adelid tärhibijđ njuolgádušáid sämitige peht miedettum torjui jyehimân kyeskee monáttálmijn.

Sämitige miedettem torjuid heiviittuvoo staatatoorjalahä (688/2001).

9 §

Oovtásttoimâm- já ráđádállámkenigásvuotâ

Virgeomáhááh já iäráseh, kiäh hoittájah almos haldáttáhtooimáid, ráđádeleh sämitiggijn talle ko valmáštállámnáál láa laavah, haaldátlíh miärädásah já eres tooimah, main sáttá lede eromáš merhášume sämmilijđ, viggámuššán peessáđ ohtsášibárdásán sämitiggijn tai finnid sämitige mietâmáš ovdil miärädás toohám. Oovtásttoimâm- já ráđádállámkenigásvuotâ kuáská sämmilij päikkikuávlust olášuttum tai vaikuttášáidis peeleešt toho ollee toimáid já eres toimáid, moh vaigutteh eromášávt sämmilij kielân tai kulttuurân teikkâ sii sajattáhân tai vuoigáđvuotáid algáaalmugin, moh kyeskih:

- 1) eennámvijoduvái kevttimân;
- 2) staatáeennám, suojálemkuávlui já meccikuávlui tipšomân, kevttimân, suojálemtooimái olášuttmân, laiguttmân já luováttmân;
- 3) kuáivuttáhmineraalijđ siskeldeijee kávnusij ucámân já kávnusijguin ávhástálmân sehe staatá eennám- já čäcikuávluin tábáhtuvve kolletoidemân;
- 4) sämmilij kulttuurháámán kullee iäláttás laháasátlíi teikkâ haaldátlíi rievđádmân;
- 5) luándu maangáhámásásvuotâ já šonjádáhnubástus kiedávuššee toimáid;
- 6) sämikielälíi arášoddádem sehe sämikielälíi já sämikielâ máttááttás oovdedmân;
- 7) sämikielälíi sosiaal- já tiervásvuotápalvulusái olášuttmân já oovdedmân;
- 8) sämitige resursij já eres toimámiávtui turviimân já oovdedmân; teikkâ
- 9) eres ton sullásii áášán, mii vaaigut sämmilij kielân, kulttuurân teikkâ sii sajattáhân tai vuoigáđvuotáid algáaalmugin.

9 a §

Sämmilij vuoigáđvuotái huámmášumán völdim virgeomáhái já iärásij, kiäh hoittájah almos haldáttáhpargoid, tooimást

Virgeomáhááh já iäráseh, kiäh hoittájah almos haldáttáhpargoid, kalgeh 9 §:st uáivildum tooimáid vuávááđijnis já olášutdijnis toi vuovijguin moh láa kevttimnáál:

- 1) ovdedid sämikielái pajjeentoollám já ovdedem sehe sämmilij vuoigáđvuotâ já iávtuid pajjeentoolláđ já ovdedid jieijás kulttuur, iärrás lasseen jieijás árbivuáválíjđ iäláttásáid; já
- 2) kepidid jieijás tooimáin šaddee negatiivlájđ vaikuttášáid sämikieláid sehe sämmilij vuoigáđvuotáid já iávtuid pajjeentoolláđ já ovdedid sii jieijás kulttuur, iärrás lasseen sii jieijás árbivuáválíjđ iäláttásáid.

9 b §

Monáttállám oovtásttoimâm já ráđádálmij äägi

Virgeomáhááh já iäráseh, kiäh hoittájah almos haldáttáhpargoid, almotteh sämitigán nuuvt tooláa ko máhđuláš talle ko sij algáttah porgáđ 9§:st uáivildum ášijguin. Jis koččámuš líi jotkuuvášluándusii tooimást, te almottás kalga tooháđ puorijn aigijn ovdil ráđádálmij ornim. Virgeomáhááh já iäráseh, kiäh hoittájah almos haldáttáhpargoid, almotteh sämitigán, ete mon meripeeivi rái sämitigge kalga almottid haalust ráđádálláđ äášist. Meriägi kalga lede kuáhtuláš já tast puáhtá völdid huámmášumán ääši huápulášvuotâ.

Tilálášvuotâ kevtihánnáa kyeddim ij eesti virgeomáháid tai iärásijđ, kiäh hoittájah almos haldáttáhpargo, juátkid ääši kiedávuššám.

Sämitiggeest líi vuoigáđvuotâ finnid kirjálíi čielgiittás äášist iärrás lasseen 9 a §:st uáivildum aašijn já tooid lohtášuvve vuáváámijn ovdil ráđádálmijđ. Sämitigán kalga värídid kuáhtulíi äägi ráhtáđáttáđ ráđádálmáid. Oovtásttoimâm kalga pieijáđ joton já ráđádálláđ kalga vavettes mieláin já rievtsáigásávt nuvt, et ääši loppápuátusán líi máhđulášvuotâ vaiguttid ovdil ääši čuávdim.

Tohhum ráđádálmijn kalga čäállid pevdikirje. Pevdikiirján čállojeh uásipeelij uáinuuh äášist sehe ráđádálmij loppápuáđus.

3 loho

Toimâpaje, toimâorgaaneh já toimâm

10 §

Jesâneh já toimâpaje

Sämitiigán kuleh 21 jesânid já nelji värijeessân, moh väljejuvvoje sämitige valjâiguin neelji ive toimâpaje ááigán, mii álgá valjâive juovlámáánu 1 peeivi. Sämitiggeest kalgeh lede ucemustáa kyehti jeessân já ohtá värijeessân lánuduv, Aanaar já Ucuuvâ kieldást sehe Suádigil kieldá Laapi palgâs kuávlust. Loopah 13 jesânid väljejuvvoje jienâmere vuáduld, kuittág tienuuvt, ete ucemustáa vittá jeessân kalgeh lede sämmilij päikkikuávlust.

Staatâräädi meerrid sämitige vaaljâi puátusij vuáduld sämitige jesâniid já värijesâniid sii toimáid, mieddeet táttum vuáduld iáru tooimást já meerrid mainášum vaaljâi puátusij vuáduld uddá jeessân já värijeessân ton sajan, kote lii valjâpaje ääigi joscâm jeessânvuodást teikká värijeessânvuodást.

Jis sämitige jeessân teikká värijeessân moonât 22 §:st uáivildum valjâtohlášvuodâ toimâsis, staatâräädi kalga sämitige alguu vuáduld pahudid, et taan ulmuu luáttámuštoimâ lii joscâm.

11 §

Sämitige saavâjodetteijee já värisaavâjodetteijeeh

Sämitigge väljee jieijâs juávhust saavâjodetteijee já kyehti värisaavâjodetteijee. Valjiimist kalga tállán almottid riehtiministeriön.

Saavâjodetteijee já värisaavâjodetteijeeh tuáimih jieijâs pargoost váldutoimálávt.

12 §

Čuákkimij čuákánkoččom

Sämitige čuákkim meerrid čuákkimijdis tolâmist. Čuákkim kalga ton lasseen koččod čuákán, jis saavâjodetteijee teikká stivrâ ana tom tárbulázžân teikká kuálmádâs jesâniin nuuvt váátá tiätu ääši kiedâvuššâm várás.

Jis sämmilij päikkikuávlust kieldást tâi kuávlust väljejum jeessân ij pyevti uásálistid čuákkimân, te suu sajan kalga koččod siämmáa kieldást tâi kuávlust väljejum värijeessân.

13 §

Sämitige stivrâ

Sämitigge väljee jieijâs juávhust stivrâ, mast lii saavâjodetteijee já kyehti värisaavâjodetteijee sehe enâmustáa vittá eres jeessân. Sämitigge väljee jieijâs juávhust stivrân kyehti värijeessân. Valjiimijn kalga tállán almottid riehtiministeriön.

Valjâive tuáimee stivrâ juátká jieijâs tooimást tassaaš, ko uddá stivrâ lii vaaljâi maŋa väljejum.

Stivrâ valmáštal aášijd sämitige čuákkimân já olášut sämitige miärádâsâid tienuuvt ko pargo-oornigist tärhibeht meriduvoo.

Sämitige pargo-oornigist lii máhđuláš meridid stivrâ jeessân tooimâ váldutoimálášvuodást.

Sämitige stivrâ jesâniin tâi värijesâniin ij pyevti lede valjâlâvdikode tâi nubástusuuccâmlâvdikode jeessân tâi värijeessân.

14 §

Eres toimâorgaaneh

Sämitigge aasât jieškote-uv valjâpaje aalgâst valjâlâvdikode 4 lovvoost uáivildum vaaljâi várás. Sämitigge puáhtá asáttid meid eres toimâorgaaniid sämmilij jieijâs kielân já kulttuurân kyeskee jiešhaaldášmân kullee aášij hoittám várás.

Sämitige valjâluvâttállâmaášij nubástusuuccâmlâvdikodeest (nubástusuuccâmlâvdikode) asáttuvoo 5 lovvoost.

15 §

Toimävääldi kevtim

Sämitige čuákkim sehe stivrâ já eres toimâorgaaneh kevttih sämitiigán kullee toimävääldi ton miel ko taan laaväst asáttuvvoo já sämitige pargo-oornigist meriduvvoo.

Sämitige čuákkim meerrid prinsiipávt merhášittee já vijdáht vaigutteijee aášijn, jis ääši huápulášvuodâ tiet ij eres čuávu.

Toimävääldi ij uážu sirded 5 § 6 momentist, 7 §:st, 10 §:n 3 momentist, 11—14, 18 b, 18 c, 18 j, 20, 25 b, 26 ige 41 §:st uáivildum aášijn.

16 §

Toimáttuvah já pargoviehâ

Sämitiggeest láá toimáttuvah sehe virge- já pargosopámuškoskávuodâlâš pargoviehâ ton miel ko ton ääšist sämitige pargo-oornigist târhibeht meriduvvoo. Sämielâ toimáttuvâst asáttuvvoo sierâ.

Sämitige virgeulmuid, virgijd já virgekoskávuotân heiviittuvvoo, mii staatâ virgeulmuin, viirgijn já virgekoskávuodâst asáttuvvoo já meriduvvoo.

Pargovievâ palvâluskoskávuodâ iävtuin já toi miärášuumist lii siämmáánáál vyeimist, mii staatâ palvâluskoskávuodâ iävtuin já toi miärášuumist asáttuvvoo, meriduvvoo teikkâ suáppoo.

17 a §

Čuákkimân uásálistem teknisii tiäđusirdemvyevi kevttimáin

Sämitige pargo-oornigist puáhtâ meridiđ, ete čuákkimân puáhtâ uásálistiđ kevttimáin videorádádállâm teikkâ eres hiäivulii teknisii tiäđusirdemvyevi.

Pargo-oornigist puáhtâ adeliđ târhibijđ miärádásáid monáttálmist, mii nuávdittuvvoo teknisii tiäđusirdemvyevi kevtidijn.

17 b §

Aalgâvuogâdovuotâ

Ucemustáá kyevtičyede vittlov sämmiliist, kiäh lijji merkkejum majemustáá toimáttum sämitiggevaaljain jienâstemvuogâdovuodâlâžžân, lii vuogâdovuotâ toohâđ sämitiigán alguu sämitige pargoid kullee ääšist.

Târhibeh miärádásah monáttálmist, mii nuávdittuvvoo aalgâvuogâdovuodâ kevttimist, já alguu kiedâvušmist adeluvvojeh pargo-oornigist.

18 §

Aášij kiedâvuššâm

Sämitige čuákkim já eres toimâorgaan lii meridemváldálâš, ko saavâjodetteijee teikkâ vârisaavâjodetteijee já ucemustáá peeli eres jesâniijn láá miel di.

Sämitige já ton asáttum toimâorgaan jeessân lii iästulâš uásálistiđ taggaar miärádâs tohâmân, mii kuáskâ persovnlávt sunjin teikkâ suu haldáttáhlaavâ 28 § 2 momentist uáivildum aldahuálkân teikkâ tagarân siämmáá ceehi 3 moomeent miel paldálistoo ulmui.

Ääših čuávdojeh sämitiggeest eenâblohomiärádássáin. Jis jienah maneh táásá, te saavâjodetteijee jienâ čuávdá. Vaaljain kiäččoo, et tot kote uázžu enámustáá jienâid šadda väljejum. Jis jienah maneh táásá, te vyerbi čuávdá.

3 a loho

Reekkigtuálu já tilitârhistem

18 a §

Reekkgituálu

Sämitige reekkgituáluun já reekkgituálulooppátmán heiviittuvvoo ton lasseen, mii taan laavâst asáttuvvoo, reekkgituálulaahâ (1336/1997).

18 d §

Tilitärhistemmuštâlus

Nubenáál ko tilitärhistemlaavâ (936/1994) 3 lovo 6 §:st lii meriäägist asáttum, tilitärhisteiijee kalga adelid jieškote-uv tilipaajeest vyesimáánu loopâ räi sämitige stiivrân kirjâlii tilitärhistemmuštâlus, mii kalga, ton lasseen mii tilitärhistemlaavâst asáttuvvoo, siskeldid ciälkkámuš tast, ete láá-uv toimâmuštâlusâst staatâtorjuu kevttimist adelum tiäduh riehtâ.

4 loho

Sämitige vaaljâh

19 §

Valjâihe já valjâpirrâdâh

Sämitige vaaljâi várás staatâ lii ohtân valjâpirrâdâhhân.
Sämitige vaaljâh toimâttuvvojeh jyehti niäljád ive (valjâihe).

20 §

Valjälävdikodde

Valjälävdikodde meerrid ucâmuš vuáduld ulmuu merkkiimist valjäluvâttâlmân já ráhtâ valjäluvâttâllâm. Valjälävdikodde olášut sämitige vaaljâid tienuuvt ko taan laavâst asáttuvvoo.

Valjälävdikoodân kuleh saavâjodetteijee já kuttâ eres jeessân, main juáhâst lii persovnlâš värijeessân. Valjälävdikoddeest kalga lede jeessân já värijeessân Aanaar, Ucjuv já länuduv kieldân sehe Suádigi kieldâ Laapi palgâs kuávlust. Valjälävdikoddeest kalga meid lede säämi kielâlaavâ (1086/2003) 3 § 1 saajeest uáivildum sâmi kielâi äššitubdâmuš.

Sämitige stiivrâ jeessân tâi värijeessân teikkâ nubástusuuccâmlävdikode jeessân tâi värijeessân ij pyevti lede valjälävdikode jesânin ige värijesânin.

21 §

Jienâstemvuoigâdvuotâ

Sämitige valjäluvâttâlmân merkkim iähtun lii ulmuu aassâmsaajeest peerusthánnáá ton lasseen, mii 3 §:st asáttuvvoo, ete olmoos tiävdâ majemustâá valjâtoimâttâs majemuu peeivi 18 ihheed já ete sun lii Suomâ aalmugjeessân teikkâ sust lii olgoeennâm aalmugjesânin lamaš päikkikielâlaavâst (201/1994) uáivildum päikkikielâ Suomâst talle, ko ucâmuš valjäluvâttâlmân vâldimist kalga majemustâá ráhtid.

22 §

Valjâtohâlâšvuotâ

Sämitige vaaljâin lii valjâtohâlâš jyehti jienâstemvuoigâdvuodâlâš, kote lii mieltâm iävtukkâssân já kote ij lah vááijuvvâldâlâš.

Iävtukkâssân ij pyevti lede valjälävdikode teikkâ nubástusuuccâmlävdikode jeessân teikkâ värijeessân.

23 §

Valjäluvättälläm

Valjälävdikodde ráhtá jienâstemvuoigâdvuodâlijn ulmuin valjäluvättállâm. Valjälävdikodde lii valjäluvättállâm registertuállee.

Valjäluvättállâm merkkejuvoo kieldâi mieldest puustavoornigân jyehti jienâstemvuoigâdvuodâlii nommâ já persovntubdâldâh sehe päikkikielâ já čujottâs, jis toh láá tiädust. Valjälävdikodde uázžu kevttiđ aalmugtiätuvuáhâduv tiäduid valjäluvättállâm ráhtimist. Päikkikielâ já čujottâs ij kuittâg uážu merkkiđ valjäluvättállâm, jis taid tiäduid kalga virgeomáhái tooimâ almosvuodâst adelum laavâ 24 § 1 moomeent 31 saje mieldest toollâđ syeligâsâst teikkâ jis ulmuu peht aalmugtiätuvuáhâdâhân lii vyerkkejum aalmugtiätuvuáhâduvâst já Digi- já aalmugtiätuvirgâduv visâsmittempalvâlusâin adelum laavâ (661/2009) 36 §:st uáivildum torvokiäldu.

Valjäluvättállâm kalga ucâmuš vuáduđ vâldiđ jienâstemvuoigâdvuodâlii ulmuu. lähtun valjâvuoigâdvuodâi kevttimân aldemuin čuávuvâin sämitige vaaljâin lii, ete ucâmuš tahhoo majemustâa valjâivveest oovdeb čohčâmáánu loopâ räi.

Oovdeb vaaljâin valjäluvättállâm merkkejum olmoos vâldoo valjäluvättállâm ucâmuštâa, jis sun tiävdá vyeimist leijee laavâst asâttum valjäluvättállâm merkkim iävtuid. Olmoos ij kuittâg merkkejuu valjäluvättállâm, jis sun almoot valjälävdikoodân, et ij haalijđ merkkejuđ toos. Valjäluvättállâm ráhtim ohtâvuodâst valjälävdikodde puáhtá jieijâs alguu vuáduđ vâldiđ ton lasseen huámmášumân 1. peeivi uddâivemáánu 2027 tâi tast maŋa uárnejum sämitige vaaljâin valjäluvättállâm merkkejum jienâstemvuoigâdvuodâlii ovdebâi vaaljâi maŋa jienâstemvuoigâdvuotâahan ollâám pääрни já 21 §:st asâttum äigimudo räi jienâstemvuoigâdvuotâahan ollee pääрни. Taggaar ulmuu puáhtá kuittâg vâldiđ valjäluvättállâm eskin tast maŋa, ko sun lii kirjâlâvt almottâm valjälävdikoodân, ete sun ana jieijâs sämmilázžân 3 §:n 1 moomeent miäldâsâvt.

Valjälävdikodde nannee já vuálâčâálá valjäluvättállâm majemustâa valjâivveest ovdebâa juovlâmáánu majemuu peeivi. Valjälävdikode miärâdâsân valjäluvättállâm nonniimist ij uážu uuccâđ nubâstus väidimâin.

24 §

Almottâskorttâ já miärâdâs

Valjälävdikodde ráhtá jyehti valjäluvättállâm valdum ulmust almottâskoortâ, mast čielgih jienâstemvuoigâdvuodâlii ulmust valjäluvättállâm valdum tiäduh, valjäluvättállâm uáinimnáálá toollâm, vaaljâin jienâstem sehe valjâipeivi já 31a §:st asâttum vuoigâdvuotâ jienâstiđ valjâipeivi äägi, já valjälävdikode čujottâs.

Valjälävdikodde vuolgât almottâskoortâ jyehti jienâstemvuoigâdvuodâlâžân, kiân čujottâs lii tiädust, puorijn aigijn ovdil valjäluvättállâm pieijâm uáinimnáál.

Valjälävdikode miärâdâs tast, et olmoos ij merkkejuu valjäluvättállâm, siämmáánáálá ko miärâdâs, moin valjälävdikodde lii kuáddâm tudhâhánâá ulmuu táatu valduđ valjäluvättállâm teikkâ almottâs, et ij haalijđ merkkejuđ toos, vuolgâttuvoo áášân kullee ulmuid puorijn aigijn ovdil valjäluvättállâm pieijâm uáinimnáálá.

25 §

Valjäluvättállâm uáinimnáálá toollâm

Valjälävdikodde aasât valjäluvättállâm teikkâ tast orroo tiäduid eereeb persovntubdâlduvâid uáinimnáálá nuuvt, ete uáinimnáálá tolâmân kyeskee äägi nuhâmist lii äigi vaaljâi tooimâtmân ucemustâa kuttâ mánuppaje.

Valjäluvättállâm tuálloo uáinimnáálá 10 maŋalâs argâpeivi, eereeb lávurduv.

Valjäluvättállâm uáinimnáálá tolâmist nuávdittuvoo, mii haldâttâhlaavâ 62 §:st asâttuvoo almolii tiättunaddelmist, jis taan laavâst ij nubenáál asâttuu.

25 a §

Valjäluvättállâm almosvuotâ

Juáhhaast lii vuoigádvuotâ uápásmuđ valjáluvättálmân já ton ráhtimân lohtáseijee äššikirjiđ ton ääigi, ko valjáluvättállâm tuálloo uáinimnáálá. Valjáluvättállâm já ton ráhtimân lohtáseijee äššikirjiđ ij uážu adelid kopijistemnáálá teikkâ kuvvimnáálá ige tain uážu adelid kopioid. Valjáluvättálmân merkkejum ulmust lii kuittág vuoigádvuotâ finnid nuuvtá váldus sust valjáluvättálmân valdum tiäduin. Äššiuásálii vuoigádvuodâst finnid tiädu ääši kiedávušmân lohtáseijee äššikirjiđ asáttuvvoo virgeomáhái tooimâ almosvuodâst adelum laavâ 11 §:st.

Valjáluvättállâm sehe tagariđ valjáluvättállâm ráhtimân lohtáseijee äššikirjiđ, moh siskeldeh tiäduid ulmuu etnisii algápuátimist, kalga toolláđ syeligásast eres ko 1 momentist uáivildum ääigi. Syeligásasttoollámkenigásvuotâ ij eesti tiädu adelem sämitiigan sämitige toimáorgaanij jesániđ já värijesániđ valjim teikkâ aalgávuoigádvuodâ kevttim čielgim várás ige toos, kote taarbáš tiädu jienâstemvuoigádvuodâs čielgim várás.

Valjáluvättállâm ráhtimân lohtáseijee äššikirjiđ almosvuodâst asáttuvvoo virgeomáhái tooimâ almosvuodâst adelum laavâst.

25 b §

Valjáluvättállâm feeilâ tivvoo

Valjälvdikode puáhtá tivvoođ feeilâ valjáluvättálmist jieijäs alguu teikkâ jienâstemvuoigádvuodálii vátámâs vuáduld. Vátámâs kalga kuittág toohád 14 peeivi siste valjáluvättállâm uáinimnáálá tolámân kyeskee ääigi nuhámist. Nubástusáid kalga toohád majemustáa kyehti mánuppaje ovdil valjatoimáttâs algáttum.

Jis olmooš lasettuvvoo valjáluvättálmân, te sunjin kalga ájáltálhánnáa vuolgáttid 24 §:st uáivildum almottáskoortâ.

Jis valjáluvättállâm puástu merkkim tivoduvvoo, te tivomist kalga ájáltálhánnáa almottid áášán kullee ulmui, peic jis tot lii čielgásávt taarbášmettum.

26 §

Vuoigimvátámâs valjáluvättálmân kyeskee miärdásast

Kote arvâl, et sun lii rievttáa kuodđum meddál valjáluvättálmist, uážžu vaattáđ valjáluvättálmân kyeskee miärdásân vuoigim valjälvdikodeest. Valjälvdikoodán čujottum vuoigimvátámâs kalga toimáttid valjälvdikoodán 14 peeivi siste valjáluvättállâm uáinimnáálá tolámân kyeskee ääigi nuhámist.

Jis valjälvdikoodán toimáttum vuoigimvátámâs lii puáttám meriääigist nubástusuuccámlävdikoodán, te vuoigimvátámâs ij kuodduu tudháhánnáa. Vuoigimvátámâs kalga ájáltálhánnáa toimáttid nubástusuuccámlävdikodeest valjälvdikoodán.

Jis valjälvdikode meerrid, et olmooš váldoo valjáluvättálmân, te valjälvdikode vuolgát sunjin ájáltálhánnáa 24 §:st jienâstemvuoigádvuodáliđ uáivildum almottáskoortâ.

Nubástusucámist vuoigimvátámâsân kyeskee miärdásân asáttuvvoo 41 l §:st.

26 a §

Jienâstem nubástusuuccámorgaan miärdás vuáduld

Ulmui, kote ovdil jienârekinistem algáttum čáittá valjälvdikoodán tai valjapeeivi ääigi valjatoimákoodán nubástusuuccámorgaan laavávuáimálii miärdás jieijäs jienâstemvuoigádvuodâst, väriduvvoo tilálášvuotâ finnid valjääššikirjiđ já jienástid.

Olmooš lii kenigás luováttid valjälvdikoodán tai siämmáánáálá valjatoimákoodán miärdás tai ton rievttisn tuodástum kopio, vai äšši merkkejuvvoo valjáluvättálmân.

27 §

Iävtukkásasáttum já iävtukkásluvättállâm

Sämitige valjáiđ uážžu asáttid iävtukkás ucemustáa kuulmâ jienâstemvuoigádvuodálii vuáduđem väljejeieservi, mast kalgeh lede äššiolmooš já väriäššiolmooš.

Jieškote-uv jienâstemvuoigâdvuodâlâš uázžu uásálistid tuše oovtâ iävtukkâs aasâtmân. Jis olmooš kulâ kyevti teikkâ eenâb väljejejeesiärvân, te valjälävdikode kalga meddâlistid suu noomâ puoh väljejejeeseervijn.

Väljejejeeservi kalga toohâd iävtukkâsucâmuš valjälävdikoodân majemustáá 31. peeivi já toos kyeskee tievâsmitmijd majemustáá 27. peeivi ovdil valjâtoimättâs algâtem.

Valjälävdikode kalga ráhtid iävtukkâsluvättállâm majemustáá 21. peeivi ovdil valjâtoimättâs algâtem. Iävtukkâsluvättállâm kalga almostittid, vuolgättid valjääššiumuid já toollâd vaaljâi ääigi uáinimnáálâ.

Valjälävdikode miärädäsân iävtukkâsluvättálmist ij uážu uuccâd sierâ nubâstus.

28 §

Valjâtoimättâs

Sämitige vaaljah toimâttuvvohjeh porgemáanu majemuu oles oho vuossaargâst älgée kuudâ oho ääigi. Vaaljah toimâttuvvohjeh poostâ peht teikkâ toomâtmâin jienâstemliipu mudoi ko poostâ peht valjälävdikode almottem sajan. Vaaljah toimâttuvvohjeh sämmilij päikkikuávlust meid valjâpeeivi jienâstmin.

Vaaljâi toomâtmist kalga almolávt kulluuttid.

29 §

Valjääššikirjeh

Valjälävdikode kalga ájättálhánnáá valjâtoimättâs älgim maŋa tuodâštum vyevi mielđ toimâttid jyeŋi jienâstemvuoigâdvuodâlâžân, kiân čujottâs lii tiädust, valjälävdikode stemppálistem jienâstemliipu, valjâkooveert, vuolgättâsreeivâ, vuolgättâskooveert, iävtukkâsluvättállâm já jienâstemravvuu (valjääššikirjeh).

Jienâstemvuoigâdvuodâlâžân, kote ij lah poostâ peht finnim valjääššikiirjijđ teikkâ kiäst toh monnii suujâst mudoi väiluh, kalga väridid mahđulâšvuodâ finnid valjääššikiirjijđ valjälävdikode toimâttuvâst, valjâpeeivi monnii jienâstemsajeest teikkâ valjälävdikode almottem eres saajeest.

Jienâstemravvust kalga mainâšid valjälävdikode toimâttuv já eres soojij, kost valjääššikiirjijđ puáhtâ finnid já kuus taid puáhtâ toimâttid, kollimčujottâsâid já áávusorroomaagijđ sehe valjâpeeivi jienâstemsoojij kollimčujottâsâid já áávusorroomaagijđ.

30 §

Jienâstem poostâ peht

Jienâstemvuoigâdvuodâlâš puáhtâ kevttid jienâstemvuoigâdvuodâs, ko lii finnim valjääššikiirjijđ. Jienâsteijee kalga čielgâsávt merkkid jienâstemliipun ton iävtukkâs nummeer, kiân pyerrin sun addel jienâs.

Jienâstem lii tohhum, ko jienâstemvuoigâdvuodâlâš lii tuodâštum vyevi mielđ kuáddâm poostâ jodettemnáál toppum valjâkooveert, mii siskeeld jienâstemliipu já suu tevdim já vuáláčáállim valjälävdikoodân čujottum vuolgättâskovertân toppum vuolgättâsreeivâ. Jis jienâsteijee lahta fáárun almottâskoortâs, te sun ij taarbâš merkkid vuolgättâsreeivân muide ko jieijâs vuáláčáállus.

Ovdil jienârekinistem algâtem valjälävdikoodân poostâ peht puáttâm jienah váldojeh huámmášumân jienâi rekinistmist.

31 §

Jienâstem toomâtmâin vuolgättâsreeivâ valjälävdikoodân eres vuovvijn ko poostâ peht

Jienâstemvuoigâdvuodâlâš tâi suu valduuttem olmooš puáhtâ toimâttid 30§:st uáivildum valjääššikiirjijđ vuolgättâskooveert siste meid valjälävdikode toimâttâhân teikkâ valjälävdikode almottem eres sajan vaaljâi niäljád oles oho vuossaargâ já kuudâd oles oho pasepeeivi koskâsii ääigi sehe valjâpeeivi ääigi mon peri jienâstemsaje valjâtoimâkoodân.

Valjälävdikodde kalga huolättid tast, ete ton toimäsoojid já eres soojid, maid tot lii almottâm, kuodđum valjääššikirjeh siäiluduvvoje tienuuv, et toi valjäsyeeligäsvuotâ lii torvoost, já ete toh toimättuvvoje torvolävt valjälävdikode Aanaar toimättähân ovdil jienärekinistem algättem.

31 a §

Valjåpeeivi jienåstem

Valjåpeeivi jienåstem uårnejuvvoo vaaljåi toimåtem kuudåd oho pasepeeivi.

Valjåpeeivi jienåstem toimåttuvvoo siåmmåå åågi såmmilij päikkikuåvlu puoh kieldåin. Jieškodde-uv kieldåst lii ucemuståå ohtå jienåstemsaje.

Jienåstemvuoigådvuodålåš uåžžu jienåstid 31 g §:st uåivildum vuovviñ tuše såmmilij päikkikuåvlu ton kieldåst, mii lii merkkejum valjåluvåttålmån suu päikkikieldån.

Jienåstem kalga ornid tienuuv, ete valjäsyeeligäsvuotâ siåilu.

31 c §

Valjåtoimåkodde

Valjälävdikodde kalga puorijn aigijn ovdil vaaljåid asåttid jieškote-uv jienåstemsaje várås valjåtoimåkode, moos kuleh kulmå jeessån já ucemuståå kyehti värjeessån tienuuv, ete ohtå valjälävdikode jeessån já suu persovnlåš värjeessån låvá valjåtoimåkode jesånin já värjesånin. Såmitige vaaljåi iåvtukkås ij pyevti lede valjåtoimåkode jesånin teikkå värjesånin.

Valjåtoimåkode saavåjodettejee tuåimå valjälävdikode ovdåstejee jeessån. Valjåtoimåkodde väljee tåårbu mielð vårisaavåjodettejee jieijås juåvhust.

Valjåtoimåkodde lii meridemvåldålåš talle, ko tast låå kulmå jeessån.

31 h §

Valjåpeeivi jienåstem nuuhåm já valjåpevdikirje

Valjåpeeivi jienåstem nuuhåm maña valjåtoimåkodde kalga huolättid tast, ete seilejum valjåurnå já jienåstemmerkkiimijð siskeldejee jienåstemkuåvlu valjåluvåttållåm sehe mådåulåvt valjåtoimåkoodån kuodđum vuolgåttåskoverteh toimåttuvvoje valjäsyeeligäsvuodå siåilum tååhust torvolåvt já tušij tiet åjåttålånnåå valjälävdikode Aanaar toimättähån. Ton lasseen valjåtoimåkodde kalga huolättid seilimpiergåsij tuššådmist tållån urnå seilim maña. Valjälävdikodde kalga huolättid valjåurnå já jienåstemkuåvlu valjåluvåttållåm siåilutmist torvolii saajeest jienärekinistem algättem råi.

Valjåtoimåkodde kalga ton lasseen huolättid tast, ete valjåpeeivi jienåstmist tuålloo pevdikirje, moos merkkejuvvoo:

- 1) peivi sehe tijmeååigih, kuås valjåpeeivi jienåstem aalgij já kuås ton nuuhåm kulluuttui;
- 2) valjåtoimåkode jesåneh já värjesåneh, kiåh lijjii mielð;
- 3) valjåišeðeejee sehe jienåstejee jieijås valjim išeðeejee; sehe
- 4) jienåståm ulmui lohomeeri.

32 §

Jienåstem tipšolåjådåsåst já pääihist

Ulmuh, kiåh låå tipšomnåålå såmmilij päikkikuåvlun sajadum låjådåsåst sehe ulmuuh, kiåh såmmilij päikkikuåvlust låå tipšomnåålå jieijås pääihist já kiåh iå mudoi pastaččii jienåstid epikuåhtulij vaigådvuodåittåå, uåžžu jienåstid tipšosajestis.

Tipšosaajeest jienåstem várås valjälävdikodde meerrid valjåpargen já suu värjolmožin tom jeessån já värjeessån, kiåh ovdåståvá ååšånkullee kieldå valjälävdikodeest. Valjåpargee värjolmožin puåhtå nomåttid eres-uv ulmuu, kii lii hiåivulåš paargon.

Ko jienåst tipšosaajeest, te jienåstmist kalga jienåstejee já valjåpargee lasseen lede fåårust jienåstejee valjim teikkå tuhiittem sämitige valjåluvåttålmån jienåstemvuoigådvuodålåžžån merkkejum olmoos.

34 §

Jienârekinistem algâtem

Valjälâvdikodde aalgât jienârekinistem valjâtoimâtâs maŋa čuávvo vuossaargâ tijme 9. Jienârekinistem algâtem maŋa puättâm vuolgâtâskovtereh kuáđđojeh lehâhânnáá huámmášumán vâldihânnáá. Toimâtâsâst tuálloo pevdikirje.

Väljejeeseervi äššiumust já vâriäššiumust lii vuogâdvoutâ lede mielâ jienârekinistmist.

35 §

Merkkim valjâluvâttâlmân

Jienârekinistem algâttuvvoo lekkâmáin vuolgâtâskovterijd já merkkiimáin puoh 30 já 31 §:st asâttum vuovvijn jienâstâm ulmuid vuolgâtâsreeivâ miäldásávt valjâluvâttâlmân.

Jienâstem kalga kyeddiđ huámmášumán vâldihânnáá:

1) jis jienâstâm olmooš ij lah merkkejum valjâluvâttâlmân jienâstemvuogâdvoudâlâžžân tâi jis šadda tiätun, et sun lii jáammâm ovdil valjâtoimâtâs algâtem;

2) jis vuolgâtâsreeivâ lii nuuvt vááijuvlâš, et ij pyevti visesvuodâin pahudiđ, kii ulmuid lii jienâstâm; tâi

3) jis valjâkovertân lii rahtum jienâsteijei tâi iävtukkâsân kyeskee teikâ eres äšittes merkkim.

Jis vuolgâtâsreeivâst šadda čielgâsin, et jienâstemvuogâdvoudâlâš lii jienâstâm maŋgii 30 tâi 31 §:st uáivildum vuovvijn, te huámmášumán vâldoo tuše ohtâ vuolgâtâskovterijn.

Eres jienâstem ko valjâpeeivi jienâstem kalga kyeddiđ vâldihânnáá huámmášumán meid, jis jienâstemkuávlu valjâluvâttâlmân tohhum miärrkumijn šadda čielgâsin, et áášân kullee olmooš lii jienâstâm valjâpeeivi 31 g §:st uáivildum vuovvijn.

Ko puoh jienâstâm ulmuuh láá merkkejum valjâluvâttâlmân já jienâstmist huámmášumán vâldihânnáá kuodduum valjâkovtereh vuolgâtâskovterijdis siste láá sierrejum meddâl tuhhiittum valjâkovterij juávhust, te tuhhiittum valjâkovtereh piäijojeh lehâhânnáá valjâurnân.

38 §

Vaaljâi puáttus miärášum

Sämitige jesânin šaddeh väljejud 21 puoh enâmustáá jienâid finnim iävtukkâssâd, toin iävttoin, ete sii juávhust láá ucemustáá 10 §:st asâttum meeri iävtukkâsah Aanaar, Ucjuv já länuduv kieldâin sehe Suádigil kieldâ Laapi palgâs kuávlust. Jis 10 §:st asâttum mereh iä tievâ, te koččâmušâst orroo kieldâst tâi kuávlust väljejuvvoje čuávuvâžžân enâmustáá jienâid finnim iävtukkâsah tienuuvt, ete 10 § vátámâšah olášuveh. Jis päikkikuávlu monnii kieldâst tâi kuávlust iä lamaš asâttum meeri iävtukkâsah, te väljejuvvoje čuávuvâžžân enâmustáá jienâid finnim iävtukkâsah päikkikuávlust.

Värijesânin väljejuvvo Aanaar, Ucjuv já länuduv kieldâst sehe Suádigil kieldâ Laapi palgâsist orroo iävtukkâsâin iävtukkâs, kote lii finnim väljejum iävtukkâsâi maŋa čuávuvâžžân enâmustáá jienâid.

Jis jienâmereh láá siämmáá stuárusih, iävtukkâsâi koskâsâš oornig čuávdoo vuárbádmáin.

Iävtukkâs kieldâ tâi kuávlust jienârekinistmist miärášuvâ ton mielâ, kost sust lii lamaš päikkikielâ iävtukkâssân asâtem meriäáigi nuvâdijn.

39 §

Vaaljâi puáttus nonnim

Vaaljâi puáttus nannee valjälâvdikodde čuákkimist, mon tot tuálá kuálmád peeivi jienârekinistem aalgâtmist.

Vaaljâi puáttus kalga almottid äjättâlhânnáá riehtiministeriön, vâi tot puáhtâ meridiđ sämitige jesâniđ já värijesâniđ tooimân čuávuvâá toimâpaje ááigân.

40 §

Vaaljái puátusân kyeskee väidim

Jienâstemvuoigâdvuodâlâš, kote arvâl, et vaaljái puátus nonniimân kyeskee valjälävdikode toimâ tai miäradâs lii laavâvuástâsâš, puáhtá ráhtid sämitige stiiivrân vuoigimvátámâš majemustáá 14 peeivi ton peeivist ovdâskulij, kuás valjälävdikode lii nonnim vaaljái puátus. Nubástusucámist valjäluvättálmân kyeskee aášijn asáttuvvoo 5 lovvoo.

Sämitige stivrâ kalga kiedâvuššâd vuoigimvátámâš huápulávt já majemustáá ovdil valjâive loopâ.

Sämitige stiiivrâ miäradâsân uázžu uuccâd nubástus väidimáin alemuu haldáttáhriähtán majemustáá 14. peeivi ton peeivist ovdâskulij, kuás ääšiomáhâš lii finnim sämitige stiiivrâ miäradâs tiättun. Nubástusucámist nuávdittuvvoo mudoi, mii riehtiijotemist haldáttáhaašijn adelum laavâst asáttuvvoo.

Jis valjälävdikode 1 momentist uáivildum miäradâs teikkâ toimâ lii lamaš laavâvuástâsâš já tot lii vaiguttâm vaaljái puátusân, te vaaljái puátus kalga vuoigid já staatâräädi kalga táarbu mielđ meridiđ sämitige jesâniđ já värijesâniđ vaaljái vyeigejum puátus mielđ.

Jis vaaljái puátus ij paste vuoigid, vaaljâid kalga meridiđ uđđâsist toimâtemnáál.

40 c §

Tärhibeh njuolgâdusah

Riehtiministeriö asáttâssáin puáhtá adelid tärhibiđ njuolgâdusâid:

- 1) valjâid lohtášuvvee kulluuttâsáin;
- 2) valjäluvättálmân ucâluumeest já valjäluvättálmist meddâlistmist sehe ucâmušân lahtemnáál čielgiittâsáin;
- 3) valjäluvättállâm uáinimnáálá tolâmist;
- 4) iävtukkâsucâmušâst já iävtukkâsluvättálmist;
- 5) valjâpeeivi jienâstem orniimist, jis kiellâst lii eenâb ko ohtâ jienâstemsaje valjâpeeivi jienâstem várâs;
- 6) jienâstemliipust; sehe
- 7) valjääššikiirij siäilutmist.

5 loho

Nubástusuuccâm valjäluvättálmân kyeskee aášijn

41 §

Nubástusuuccâmlävdikode pargo já toimävâldi

Sämitige valjäluvättállamaašij nubástusuuccâmlävdikode (nubástusuuccâmlävdikode) tuáimá vuossâmužžân nubástusuuccâmtäassin sämitigeest adelum laavâ 26 § miäldâsii sämitige valjäluvättálmân väldimân já tast meddâlistmân kyeskee aášijn.

Sämitige ohtâvuodâst tuáimee nubástusuuccâmlävdikode lii jiečânâs já sorjomettumis toimâorgaan.

41 a §

Nubástusuuccâmlävdikode saavâjodetteijee já eres jesâneh

Nubástusuuccâmlävdikode joođet saavâjodetteijee, kii puáhtá leđe váldutoimâsâš.

Nubástusuuccâmlävdikodeest lii ton lasseen ualgitoimâsâžžân jesânin ohtâ lahâolmoošjeessân já kyehti äššitobdeejeessân. Ton lasseen nubástusuuccâmlävdikodeest láá tuárvi ennuv värijesâneh. Värijesânân heiviittuvvoo, mii laavâst asáttuvvoo nubástusuuccâmlävdikode jesânist.

Talle jis saavâjodetteijee lii estâšum, te saavâjodetteijei asáttum toimävâldi kiävttä nubástusuuccâmlävdikode lahâolmoošjeessân (värisaavâjodetteijee).

41 b §

Saavajodetteijee já eres jeessân tohálâšvuotâ já nomâtem

Nubástusuuccâmlävdikode saavajodetteijee já lahâolmoošjeessân kolgâv tevidid tuámustovlilaavâ 10 love 1 § 1 momentist asâttum tuámmár almolijd tohálâšvuotâvátámâšâid.

Nubástusuuccâmlävdikode eres jesâniijn vátkoo rievtsimielâlâšvuotâ, hárjánem nubástusuuccâmlävdikode toimâsuárgân sehe tárbuliij persovnlíih jiešvuodah. Nubástusuuccâmlävdikode saavajodetteijee já eres jeessân ij taarbâš lede merkkejum sämitige valjâluvâttálmân.

Staatâräädi aasât nubástusuuccâmlävdikode kuudâ ihân häävild. Staatâräädi meerrid nubástusuuccâmlävdikode saavajodetteijee viirgân tuáistáázân já eres ualgitoimâsijd jesâniijn toimâpajan. Nubástusuuccâmlävdikode asâttuvvoo sämitige iävtuttâs vuáduid.

Sämitige jeessân tâi värijeessân, valjâlvävdikode jeessân tâi värijeessân tâi olmooš, kote lii sämitige palvâlusâst, ij pyevti kuullâd nubástusuuccâmlävdikoodân. Ovdii beln 22 § mield iävtukkâssân sämitige vaaljâin ij pyevti lede nubástusuuccâmlävdikode jeessân tâi värijeessân.

Nubástusuuccâmlävdikode saavajodetteijee já eres jeessân kalga almottiid jieijâs čonâlâšvuodâin. Čonâlâšvuodâin almootmân heiviittuvvoo, mii tuámustovlilaavâ (673/2016) 17 lovo 17 §:st asâttuvvoo äššitobdeejeessân kenigâšvuodâst almottiid jieijâs čonâlâšvuodâin. Čonâlâšvuotâalmottâs adeluvvoo riehtiministeriön sehe tiättun nubástusuuccâmlävdikoodân. Čonâlâšvuodâid kyeskee tiädui registeristmist nuávdittuvvoo, mii tuámárij čonâlâšvuotâ- já ualgitoimâregisterist adelum laavâst asâttuvvoo (565/2015).

41 c §

Nubástusuuccâmlävdikode saavajodetteijee já jeessân saje šoddâm áávus

Nubástusuuccâmlävdikode saavajodetteijee já jeessân vuoigâd vuodâst pissood jieijâs pargoost heiviittuvvoo, mii tuámmárvirge haldâšeijest asâttuvvoo.

Jis nubástusuuccâmlävdikode saavajodetteijee tâi eres jeessân pargo šadda áávus kaskoo toimâpaje, te meriduvvoo maajeeldpuáttee kidâ ton toimâpaje loopâ rai.

41 d §

Tuámmártáhádâs

Ko nubástusuuccâmlävdikode saavajodetteijee já eres jeessân aalgât pargoost, te sun kalga adelid tuámmártáhádâs, jis sun ij lah porgâm tom jo ovdelâá. Tuámmártáhádâs addelmist asâttuvvoo tuámustovlilaavâ 1 lovo 7 §:st.

41 e §

Saavajodetteijee já eres jeessân sajadâh

Nubástusuuccâmlävdikode saavajodetteijee já eres jeessân lii sorjomettum tuámuvääldi kevtidijnis.

Nubástusuuccâmlävdikode saavajodetteijee já eres jeessân tuáimâ tuámmár ovdâsvástádâssâin, mast asâttuvvoo târhiebt tuámustovlilaavâ (673/2016) 9 lovvoost.

Nubástusuuccâmlävdikode saavajodetteijee já jeessân lii kenigâs iärâniid jieijâs pargoost ton mánuppaje nuvâdiijn, mon ääigi sun tiävdâ 70 ihheed.

41 f §

Oovdânpyehteeh

Nubástusuuccâmlävdikoddeest lii tarbâšum meeri váldu- tâi uálgitoimâsiih oovdânpyehteeh já eres pargoviehâ.

Nubástusuuccâmlävdikode oovdânpyehtest kalga lede tuámmár viirgán tohálâš tođhos. Oovdânpyehtee pargoin meriduvvoo târhibeht nubástusuuccâmlävdikode pargo-oornigist.

Nubástusuuccâmlävdikode noomât nubástusuuccâmlävdikode oovdânpyehteid já eres pargovievâ.

41 g §

Nubástusuuccâmlävdikode čuávdimčuákánpieijâm

Nubástusucâmân kyeskee ääših čuávdojeh nubástusuuccâmlävdikoddeest oovdânpyehtim vuáđuld tievâsčuákkim ääigi.

Tievâsčuákkim lii meridemvâldálâš, ko miel dii saavâjodetteijee, lahâolmoošjeessân já ucemustáa ohtâ äššitobdeejeessân.

41 h §

Ääši kiedâvuššâm

Ääši kiedâvušmân nubástusuuccâmlävdikoddeest heiviittuvvoo riehtijotemist haldättáhaašijn adelum laahâ, jis taan laavâst ij sierâ nubenáál asáttuu. Nubástusuuccâmlävdikode adelem miäradâs lii nuuvtâ.

41 i §

Kiedâvuššâm almosvuotâ

Riehtijotteem almosvuodâst nubástusuuccâmlävdikoddeest heiviittuvvoo, mii riehtijotteem almosvuodâst haldättáhtuámustooovlist adelum laavâst (381/2007) asáttuvvoo.

41 j §

Ruttâdem

Nubástusuuccâmlävdikode koloh máksojeh staatâ ruudâin.

Nubástusuuccâmlävdikode saavâjodetteijee já jesânij päälhih meriduvvojeh riehtiministeriö nonnim vuáđustâsâi miäldâsávt.

41 k §

Pargo-oornig

Nubástusuuccâmlävdikode organisaatiost, pargovuovijn já pargovievâst meriduvvoo târhibeht nubástusuuccâmlävdikode pargo-oornigist, mon nubástusuuccâmlävdikode tievâsčuákkim nannee.

41 l §

Nubástusuuccâmmonättállâm

Nubástusuuccâmlävdikoodán čujottum väidim kalga toimättid valjälävdikoodán 14 peeivi siste valjälävdikode vuoigimvátamâš keezild tohhum miäradâs tiättun finniimist.

Valjälävdikode kalga äjättälhännää toimättid väidim, áášán kyeskee äššikiirijid já jieijäs ciälkkámuš väidimist nubástusuuccâmlävdikoodán.

Jis valjälävdikoodán šaddee väidim lii puáttám meriääigist nubástusuuccâmlävdikoodán, te väidim ij kuodduu tain vuáduštássáin tudháhännää. Ton tiileest väidim kalga tállán toimättid valjälävdikoodán.

Nubástusuuccâmlävdikode kalga kiedávuššád väidim huápulázžán.

Nubástusucámist nubástusuuccâmlävdikode miäradásán asáttuvvoo 41 m §:st.

41 m §

Jotkäväidim alemuu haldáttáhriähtán

Nubástusuuccâmlävdikode miäradásán uázžu uuccáđ nubástus väidimáin alemuu haldáttáhriähtán, jis alemus haldáttáhrihti miedeet väidimlove.

Väidimlove ucámán já miedeetmán heiviittuvvoo, mii riehtiijotemist haldáttáhaašijn adelum laavâ 110 já 111 §:st asáttuvvoo. Väidimlopán kyeskee miäradâs vuáduštálmán heiviittuvvoo, mii riehtiijotemist haldáttáhaašijn adelum laavâ 112 § 2 momentist asáttuvvoo.

Mudoi nubástusucámist alemuu haldáttáhriähtán heiviittuvvoo, mii riehtiijotemist haldáttáhaašijn adelum laavâst asáttuvvoo.

6 loho

Sierânâs njuolgádusah

42 §

Nubástusuuccâm

Sämitige stiivrâ já lävdikode sehe sämitige asátem eres toimâorgaan miäradásán uázžu uuccáđ nubástus väidimáin sämitigán jis taan laavâst teikâ eres laaváin ij nubenáál asáttuu. Sämitige miäradásán uázžu uuccáđ nubástus väidimáin alemuu haldáttáhriähtán. Nubástusucámist asáttuvvoo riehtiijotemist haldáttáhaašijn adelum laavâst.

43 §

Pargovievâ völdim

Sämitigge noomât tai váldá jieijäs pargovievâ.

43 a §

Vuoigádvuotâ iäláttáhán

Sämitige palvâlusâst orroo ulmuin lii vuoigádvuotâ iäláttáhán já sii jäämmim maŋa sii hiätu-uázžoin lii vuoigádvuotâ peeräiäláttáhán staatâ vaarijn hiäivulijn oosijn siämmái njuolgádusái mielđ ko staatâ palvâlusâst orroo ulmuin já sii hiätu-uázžoin.

Ovdiibeln 1 momentist uáivildum iäláttáhtorvo orniimist šaddee koloin sämitigge lii kenigâs mäksid iäláttáhmaaŋsu tienuuvt ko staatâ iäláttáhruttaráájust adelum laavâst (1297/2006) asáttuvvoo.

Iäláttáhtorvo olášuttem várâs sämitigge kalga jyehi ive almottid staatâkontturán tiäduid jieijäs palvâlusâst orroo ulmuin. Tiäduh almottuvvojeh staatâkonttur adelem ravvui mielđ.

Jis iäláttáhmaaŋsu iä määvsi meriääigi siste, te staatâ iäláttáhruttaráájun piärruo ihásâš maŋanemriänttu riänttulaavâ (633/82) 4 § 1 momentist uáivildum riänttuvuádu mielđ.

Iäláttáhmaaŋsuid já maŋanemriänttuid uázžu peerrâđ ton oornigist ko viäruu já määvsi olášutmist adelum laavâst (706/2007) asáttuvvoo.

43 b §

Syeligâsâsttoollâm- já vaahâgsajanmâksukenigâsvuotâ

Sämitige tãi 14 §:st uáivildum toimâorgaan jeessân teikkâ 18 c §:st uáivildum tilitärhisteejee ij uážu lovettaa adelid viáruulmui tiätun ige anneed priivaatlávt ävkkín, maid sun lii pargos hoittáadijn finnim tiettid nube ulmuu persovnlíi tiileest, ekonomâlii sajaduvást teikkâ finnodâh- tãi áámmâtsyeligâsvuodâst.

Ovdiibeln 1 momentist uáivildum olmooš lii kenigâs sajanmâksid vaahâg, mon sun lii tátulávt teikâ toovâtmist tovtâttâm sämitiigán. Siämmâš kuáskâ vahâgân, mii lii tovtâttum nuubân taam laavâ rikkomáin.

Vaahâgsajanmâávsu sovâttâlmist sehe, jis máksukenigâsah láá maangah, lii ovdâsvástádâs jyehimist vyeimist, mii vaahâgsajanmâksulaavâst (412/74) asâttuvvoo.

Virgeulmuu já pargee vaahâgsajanmâksukenigâsvuodâst lii vyeimist, mii vaahâgsajanmâksulaavâst já eres saajeest asâttuvvoo.

Taat laahâ puátá vuáimán peeivi máánust 20 .

Sämitiigán, mon toimâpaje lii koskân talle, ko taat laahâ puátá vuáimán, heiviittuvvoo 10 § tagarin ko tot lâi taan laavâ vuáimán puádiidijn.

Sämitigge, mon toimâpaje lii koskân talle ko taat laahâ puátá vuáimán, juátkâ jieijâs pargoost tassaaš ko vuossâmuš taan laavâ mielđ väljejum sämitigge aalgât toimâpaajees.

Talle ko taat laahâ puátá vuáimán, kiedâvuššâmnâál orroo 9 §:st uáivildum áášán heiviittuvvoo 9 §, mii lii lamaš vyeimist, ko taat laahâ puátá vuáimán. Tággáár áášán iä heiviittuu taan laavâ 9 a já 9 b §.

1.

Lää'kk**sää'mtee'ggest uvddum lää'jj mu'ttmest**

Ee'tiik-kää'dd tu'mmstögg meäldlânji
kää'mtet sää'mtee'ggest uvddum lää'jj (974/1995) 18 e–18 i, 23 a, 26 b, 26 d, 27 a, 42 a da 42 b §, nâkmen ko tóin liâ 18 e–18 i, 42 a da 42 b § lää'jjest 1725/1995, 23 a da 27 a § laa'jjin 1279/2002 da 335/2020, 26 b § laa'jjin 1279/2002 da 852/2020, di 26 d lää'jjest 1279/2002,
muu'ttet 1–4, 4 a, 5–16, 18, 18 a, 18 d, 19–25, 25 a, 26, 26 a, 27–31, 31 a, 31 c, 31 h, 32, 34, 35, 38–40 da 40 c §, 5 láagg pá'jikke'rjtöözz, 41 §, 6 láagg pá'jikke'rjtöözz, 42 da 43 §,
 nâkmen ko tóin liâ 1, 21, 22, 24, 25, 25 a, 26, 26 a, 27, 28, 31, 31 a, 31 c, 31 h, 34, 35 da 40 c § lää'jjest 1279/2002, 4 a § lää'jjest 335/2020, 5, 13, 15, 20, 30 da 43 § vue'ssen lää'jjest 1279/2002, 9 § vue'ssen lää'jjest 626/2011, 16, 18 a, 18 d da 42 § lää'jjest 1725/1995, 18 § vue'ssen lää'jjest 1026/2003, 23 § laa'jjin 1279/2002 da 335/2020, 40 § laa'jjin 1279/2002 da 852/2020, di 41 § lää'jjest 852/2020, di
lää'zztet lákka odd 9 a, 9 b, 17 a, 17 b, 25 b, 41 a–m, 43 a da 43 b § di meälddöözz tån nalla:

1 láakk

Aalmjallaž šio'ttâlm

1 §

Lää'jj mie'rr

Sä'mmlain alggmeeran lij jiöččmie'reemvuöiggâdvuöđâž čööđ viikkâm diö'tt sä'mmlai dommvuu'dest jii'jjež kiöl da kulttuur kuöskki jiöččvaaldâšm tön mie'ldd mâ'te tån lää'jjest da jee'res sää'jjest lää'jjest šio'tteet. Tån jiöččvaaldâšma kuulli tuâjai vääras sä'mmla va'lljee jiöččmie'reemvuöiggâdvuöđâž tieudee'l vaalivui'm sää'mtee'gg köskkvuöđsteez.

Sää'mte'gg toi'mmai vuöiggâdvuö'ttministeria vaaldâšmsue'rjest.

2 §

Riikk tâllöözzlaž vasttös

Riikk täällarvvlöözzâst älgg va'rrijed ri'jtjeei mie'rctie'gg tån lää'jjest jurddum tuâjaid.

3 §

Vuöiggâdvuö'tt šöddâd mie'rkkuum vaal-logstö'kke

Vuöiggâdvuö'tt šöddâd mie'rkkuum vaal-logstö'kke lij oummust, kää'tt âänn jii'jjes sä'mmli'žžen, oudldee'l što:

1) ooumaž jiöčč le'be aainâš öhtt suu puärrsin, le'be maaddârpuärrsin le'be puärraz maaddârpuärrsin lij mättjam sää'mkiöl vuöšsmös kiöllnes; le'be

2) aainâš öhtt suu puärrsin lij mie'rkkuum le'be lij leämmaž mie'rkkuum jiönstemvuöiggâdvuö'ttne'kken oddee'jmannu l. peei'v 2027 le'be tön mähpa riöššum sää'mtee'gg vaalin.

Vaal-logstö'kke mie'rkkummuž oudldössân lij še, što tån lää'jjest šio'ttuom ää'jj, meerlažvuöđ da meerkee'rjuö'dl'jöözz kuöskki jiönstemvuöiggâdvuö'd jee'res kai'bbjöözz teäuddje.

4 §

Sä'mmlai dommvu'vdd

Sä'mmlai dommvu'din juu'rdet meälddössân äärrai ka'rtte mie'rkkuum vuu'd, kää'tt âänn se'st Jeänöög, Aanar da Uccjoogg koo'ddi vuu'did di Suä'djel kää'ddest äärrai Lappi paalgâskää'dd vuu'd.

4 a §

Vaaldäšmvuõiglaž šioṭṭõõzzi suävldummuš

Sää'mtegega da tön täimmorgaanid suävldet vaaldäšmlää'jj (434/2003), ve'rgēgnii'kkī toi'mmjummuž õõlmäsvuõdäst uvddum lää'jj (621/1999), arkiivlää'jj (831/1994) da lää'jj liädglaž ä'sšummšest ve'rgēgnektōi'mmjummušest (13/2003), jõs tän lää'jjest jeät nuu'bbnalla šioṭṭuku.

2 lääkk

Sää'mtee'gēg tuāj

5 §

Sää'mtee'gēg aalmjallaš täimmvä'ldd

Sää'mtee'gēg tuājjan lij tu'mmjed sä'mmlai jii'jjez kiõl, kulttuur di sää'j alggmeeran kuõskki aa'sšin di häiddad täid õhttnet tuājaid. Jee'res aa'sšin sää'mte'gēg oou'dad sä'mmlai jioṭṭmie'rreemvuõiggädvuõd teäuddjummuž.

Sä'mmlai jioṭṭmie'rreemvuõiggädvuõd õõd viikkām diõtt sää'mte'gēg vuässäätt sagstõõllām- da õhttsažtoi'mmjemõõlgtõõzz meäldlānji 9 §:st jurddum aa'sši valmstõõllmõ'sše da tu'mmstõktuõiju. Tuājees kuulli aa'sšin sää'mte'gēg vuäitt tuejjeed ve'rgēgnii'kkid alttõõzzid da e'tkkõõzzid di u'vdded ciälklmid, ooudäsviikkād da vaaldšmed sää'mkulttuur di miõttād teäggdõõzz.

Sää'mkiõl da kulttuur tuõ'll'jummuž da ooudäsviikkmoõõžž staañm diõtt sää'mte'gēg toi'mmai sää'm-mäitt'tõõzz da -škooultõõzz ä'sšobddjen da oou'dad tõi ooudäsviikkmoõõžž obbvuoṭtān.

Täimmvälldses kuulli aa'sšin sää'mte'gēg āānn tu'mmjemvää'ld mä'te tän lää'jjest le'be jeä'rben jee'res sää'jest lää'jjest šioṭteet.

Tuājees kuulli aa'sšin sää'mte'gēg ālgg peä'lstes staañad vuāddvuõiggädvuõdi da ooumažvuõiggädvuõdi teäuddjummuž. Sää'mte'gēg ālgg āā'nned pukid oummid õõutverdsānji da sooggbie'li tää'ssäärv oou'dee'l tön mie'ldd ko laa'jjin tää'rkben šioṭteet.

Sää'mte'gēg ra'vvai toi'mmjummušes vääras tuājiriāššmoõõžž.

6 §

Sä'mmlai ee'ttkāsttmõš

Sää'mte'gēg ee'ttkāstt sä'mmlaid meersaž da meeraikõskksaž tuājaines.

7 §

Čiõlgtõs

Sää'mte'gēg tuejjad juõ'kk ee'jj ee'ttiḱ-kādda čioṭlgtõõzz tõ'st, mii miārkteei lij šõddām sä'mmlaid kuõskki aa'sši ouddnummušest. Čioṭlgtõs vuäitt āā'nned se'st e'tkkõõzzid tääimain, koid taarbšet sä'mmlai vuõiggädvuõdi staañm diõtt.

8 §

Mie'rrtie'gēgi juākkmoõš

Sää'mte'gēg tu'mmai sää'mtee'gēg jii'jjes toi'mmjummuša čuä'jtum väärai āā'nnmest. Sää'mtee'gēg tu'mmstõ'kkē väärai āā'nnmest jii'jjes toi'mmjummuša ij vuāžž ooccād muttāz lääitee'l.

Sää'mte'gēg tu'mmai veä'kkvuõdin, koid miõdāt sää'mtee'gēg pääi'k. Tuāj häiddmen sää'mte'gēg toi'mmai riikkveä'kkvuõttve'rgēne'kken. Veä'kkvuõd, koid miõdāt sää'mtee'gēg pääi'k, ā'lēge kuullād sä'mmlai kiõl da kulttuur kuõskki jioṭṭēvaaldäšm sizz. Riikksuāvtõõzz asetõõzzin vuei'tet u'vdded tää'rkab šioṭlmid veä'kkvuõdi, koid miõdāt sää'mtee'gēg pääi'k, juākkmoõõžž kuõskki mõõntõõllmõõžžin.

Sää'mtee'gēg miõttām veä'kkvuõdid suävldet riikkveä'kkvuõttlää'jj (688/2001).

9 §

Õhttsažtoi'mmjem- da sagstõõllāmõõlgtõs

Ve'rgñnee'kk da jee'res õõlmäs vaaldäsmtuäjaid häiddai sagstá'lle sää'mtii'ggin valmstõõleen lää'jjsiõttummuž, vaaldsemvuõdlaž tu'mmstõõggid da jee'res tääimaid, koin vuäitt lee'd jeä'rab miäktõs sää'mmlaid, põrggmõssän vuállad õõutmiõllsažvuõ'tte sää'mtii'ggin le'be vuäžžad sää'mtee'gğ miästmõõžž ouddäl tu'mmstõktuäj. Õhtsažtoi'mmjem- da sagstõõllamõõlgtõs kuäskk sää'mmlai dommvuu'dest čõõdtemnalla aiggum le'be vaaiktõõžžeez beä'lest tok vuállai di jee'res jeä'rben sää'mmlai kiõ'le le'be kulttuu're le'be sij säjja le'be vuõiggädvuõdid algmeeran vaaikteei tääimaid, kook kue'skke:

- 1) vuu'di äänmõõžž;
- 2) riikkmääd, suõjjlemvuu'di da poostaivuu'di häiddmõõžž, äänmõõžž, suõjjlemtääimai čõõd viikkmõõžž, vuo'krjummuž da luõvtummuž;
- 3) kuäiväsmineraalid se'st õõ'nni eettmõõžž ooccam da äü'kken ää'nmem di riikk mädd- da čää'ccvuu'din šõddi käl'ttāiddam;
- 4) sää'mmlai kulttuurhämä kuulli jie'llemvue'jj lää'jjsiõtlvaž le'be vaaldsemvuõdlaž muttāz;
- 5) luäd määngghämisažvuõd da äimmõsmuttāz kiõtt'õõlli tääimaid;
- 6) sää'mkiõllsaž ouddpeämm di sää'mkiõllsaž da sää'mkiõl mätt'tõõžž ooudās viikkmõõžž;
- 7) sää'mkiõllsaž sosiaal- da tiõrväsvuõttkääžkõõžž čõõd viikkmõõžž da ooudās viikkmõõžž;
- 8) sää'mtee'gğ resuursi da jee'res toi'mmjemouddõõžž staanmõõžž da ooudās viikkmõõžž; le'be
- 9) jee'res va'stteei sää'mmlai kiõ'le, kulttuu're le'be sij säjja le'be vuõiggädvuõdeez algmeeran vaaikteei ää'ss.

9 a §

Sä'mmlai vuõiggädvuõdi lokku vālddmõš ve'rgñni'kki da jee'res õõlmäs vaaldäsmtuäjaid häiddji toi'mmjummšest

Ve'rgñnee'kk da jee'res õõlmäs vaaldäsmtuäjaid häiddai ä'lğge 9 §:st jurddum tääimaid plaanmen da čõõd viikkmen ää'nnmest äärrainaa'livui'm:

- 1) oou'deed sää'mkiõli tuõ'll'jummuž da ooudās viikkmõõžž di sää'mmlai vuõiggädvuõd da ouddõõžžid tuõ'll'jed da viikkād ooudās kulttuurāz mie'ldd looggee'l ä'rbbvuõdlaž jie'llemvuõ'jjeez; da
- 2) kie'ppeed tääimaineez šõddi kiõdlaž vaaiktõõžžid sää'mkiõlid di sää'mmlai vuõiggädvuõ'tte da ouddõõžžid tuõ'll'jed da viikkād ooudās jii'jjez kulttuur mie'ldd looggee'l ä'rbbvuõdlaž jie'llemvuõ'jjeez.

9 b §

Mõõntõõllmõš õhtsažtoi'mmjummšest da sagstõõllmõõžžin

Ve'rgñnee'kk da jee'res õõlmäs vaaldäsmtuäjaid häiddai i'lmte sää'mteggä samai sõõrgab, ko alttee reäuggmõõžž 9 §:st jurddum aa'sšin. Jõs kõõčõmõš lij juätkkjeeiluānddasaž toi'mmjummšest, i'lmteõõžž älgg tuejjeed ääi'jbeä'lnn ouddäl sagstõõllmõõžž riäšsmõõžž. Ve'rgñnee'kk da jee'res õõlmäs vaaldäsmtuäjaid häiddai i'lmte sää'mteggä, koon mie'rpeivva mõõnee'st sää'mte'gğ älgg i'lmteed haalāst sagstõõllād ää'sšest. Mie'rrai'gğ älgg lee'd toolkvaž da tõi'st vuei'tet vā'ldded lokku ää'ss kirrsallašvuõd.

Vuäittmõõžž ää'nkani kuāddmõš ij cõõgg ve'rgñnee'kk le'be õõlmäs vaaldäsmtuāj häiddai juä'tkkimest ää'ss kiõtt'õõllmõõžž.

Sää'mtee'gğest lij vuõiggädvuõtt vuäžžad keerjlaž čiõlgtõõžž ää'sšest mie'ldd looggee'l 9 a §:st jurddum aa'sšin da tõi'd õhtneei plaanin sagstõõllmõõžžid ooudbeä'lnn. Sää'mteggä älgg va'rried toolkvaž ääi'j valmstõõttād sagstõõllmõõžžid. Õhtsažtoi'mmjummšest älgg altteed da sagstõõllmõõžžid čõõdted vuõiggmiõlin da vuõiggäiggsānji nu'tt, što ää'ss lopp-puādõ'sse lij vuei'ttemvuõtt vaaikted ouddäl ää'ss čäuddmõõžž.

Čõõdtem sagstõõllmõõžžin älgg tuejjeed pä'rddkeerj. Pä'rddkerjja pijāt pāājas vue'ssbie'li vuāinlmid ää'sšest di sagstõõllmõõžžid lopp-puādõõžž.

3 lääkk

Täimmpää'jj, täimorgaan da toi'mmjummuš

10 §

Norrõs da täimmpää'jj

Sää'mteggä ko'le 21 vuāžžli'žžed da nellj väärmnee'kk, koid va'lljeet sää'mtee'gğ vaalin neellj ee'jj täimmpāājas, kää'tt älgg vaalee'jj rosttovmannu 1 peei'v. Sää'mtee'gğest ä'lğge lee'd uu'cmõsān kue'htt vuāžžla da õhtt väärmek Jeānõõgg, Aanar da Uccjoogg kää'ddest di Suā'djel kää'dd Lappi paalgāskāā'dd

vuu'dest. Looppid 13 vuázzi'žžed va'lljeet jiõnnmeä'r vuáðald, kuuitág nu'tt, što uu'ccmõsán vitt vuázzi la'lgge lee'd sä'mmlai dommvuu'dest.

Riikksuávtõs mie'rrad sää'mtee'gg vaali puáðõõzz vuáðald sää'mtee'gg vuázzi laid da väärnii'kkid tuájeez, meátt raukkmõõzzást čauddõõttmõõzz tuájast da mie'rrad peággtum vaali puáðõõzz vuáðald odd vuázzi da väärne'kk tõn sáija, kää'tt lij vaalpää'j ääi'j jõskkám áármen vuázzi'žžen le'be väärne'kken.

Ko sää'mtee'gg vuázzi laž le'be väärne'kk mõõnat 22 §:st jurddum vaaláá'ntemvuõd tuájjes, riikksuávtõs álgg sää'mtee'gg álttõõzzást tuõttád, što suu oskkumtáimmi lij puuttám.

11 §

Sää'mtee'gg saaggjää'dteei da väärrsaaggjää'dteei

Sää'mtee'gg va'lljad kõskkvuõdstes saaggjää'dteei da kue'htt väärrsaaggjää'dteei. Va'lljummstest álgg tá'lles i'lmmtd vuõiggádvuõttministeriaa'je.

Saaggjää'dteei da väärrsaaggjää'dteei toi'mmje tuájaineez vä'ldtáimmsánji.

12 §

Sábbri õ'htekáččmõš

Sää'mtee'gg sääbbar tu'mmai sábbreez sábbroõšsmest. Sábbar álgg láá'ssen káččad õ'hte, jõs saaggjää'dteei le'be halltõs keäčč tõn taarbli'žžen le'be kuálmõs vuázzi laid nu'tt kai'bbai tiõttum ää'sš kiõtt'õõllám vääras.

Jõs sä'mmlai dommvuu'd kää'ddest le'be vuu'dest va'lljuum vuázzi laž ij vucit vuássõõttád sábbra, suu sáija álgg káččad seámma kää'ddest le'be vuu'dest va'lljuum väärne'kk.

13 §

Sää'mtee'gg halltõs

Sää'mtee'gg va'lljad kõskkvuõdstes halltõõzz, ko'st liá saaggjää'dteei da kuõ'htt väärrsaaggjää'dteei di jáánnmõsán vitt jee'res vuázzi. Sää'mtee'gg va'lljad kõskkvuõdstes halltõ'sse kue'htt väärne'kk. Va'lljummstest álgg tá'lles i'lmmtd vuõiggádvuõttministeriaa'je.

Vaalee'jj toi'mmjeei halltõs juátkk tuájstes, poka odd halltõs lij mánja vaali va'lljuum.

Halltõs valmstáall aa'sšid sää'mtee'gg sábbra da peejj toimmu sää'mtee'gg tu'mmstõõggid nu'tt ko tuájriášsmõõzzást tää'rkben mie'reet.

Sää'mtee'gg tuájriášsmõõzzást vucit tet mie'reed halltõõzz vuázzi tuáj vä'ldtáimmsažvuõdást.

Sää'mtee'gg halltõõzz vuázzi'žžen le'be väärne'kken ij vucit lee'd vaal-lu'vddkáá'dd le'be muuttásoocám lu'vddkáá'dd vuázzi laž le'be väärne'kk.

14 §

Jee'res táimmorgaan

Sää'mtee'gg peejj juõ'kk vaalpää'j aalgást vaal-lu'vddkáá'dd 4 láággast jurddum vaali vääras. Sää'mtee'gg vuáitt piijjád še jee'res táimmorgaanid sä'mmlai jii'jjez kiõl da kulttuur kuõskki jiõččvaaldsma kuulli aa'sši háiddam diõtt.

Sää'mtee'gg vaal-logstõkaa'sši muuttásoocám lu'vddkáá'ddest (muuttásoocám lu'vddkáá'dd) šiõtteet 5 láággast.

15 §

Táimmvää'ld áánnmõš

Sää'mtee'gg sääbbar di halltõs da jee'res táimmorgaan á'nne sää'mtegg kuulli táimmvää'ld tõn mie'ldd ko tãn láá'jjeet šiõtteet da sää'mtee'gg tuájriášsmõõzzást mie'reet.

Sää'mtee'gg sääbbar tu'mmai vuáddjurddji beá'lest miárkteei da kookkas kuõ'ddi aa'sšin, jõs ää'sš kirrsallašvuõd diõtt ij nuu'bbnalla šõõdd.

Táimmvää'ld ij vuázzi se'rded 5 § 6 momee'ntest, 7 §:st, 10 § 3 momee'ntest, 11–14, 18 b, 18 c, 18 j, 20, 25 b, 26 ij-ga 41 §:st jurddum aa'sšin.

16 §

Konttár da tuájilažká'dd

Sää'mtee'ggest liä konttâr di ve'rġġ- da reāuggsuāppmōškōōskâst le'ddi tuājilažkā'dd tōn mie'ldd ko tō'st sää'mtee'gġ tuājriāšmōōžžâst tää'rkben mie'rreet. Sää'mkiōl konttrest šiotteet jeā'rben.

Sää'mtee'gġ ve'rġġoummid, vii'rjid da ve'rġġkō'skġe suāvlde, mād riikk ve'rġġoummmin, vii'rjin da ve'rġġkōōskâst šiotteet da mie'rreet.

Tuājilažkā'dd kääzkkōōskōōsk māāinain da tōi meā'rtōōvmmōōžžâst lij va'stteeinalla viōggâst, mād riikk kääzkkōōskōōsk māāinain da tōi meā'rtōōvmmōōžžâst šiotteet, mie'rreet le'be suāvât.

17 a §

Sābbra vuāssōōttmōš teeknlaž teādse'rddemnāā'l āā'nee'l

Sää'mtee'gġ tuājriāšmōōžžâst vuei'tet mie'rreed, što sābbra vuāitt vuāssōōttâd āā'nee'l videosagstōōllmōōžž le'be jee'res suāvldeei teeknlaž teādse'rddemnāā'l.

Tuājriāšmōōžžâst vuei'tet u'vdded tää'rkab meārōōzzid teeknlaž teādse'rddemnāā'l āā'nnmest jāā'kk̄tum mōōntōōllmōōžžâst.

17 b §

Alttōsvuōiggād̄vuōtt

Uu'ccmōsân kue'ht̄t̄ue'dvittlo māāimōsân tāāimtum sāā'mte'gġvaalin jiōnnvuōiggād̄vuōttum sā'mmlast lij vuōiggād̄vuōtt tuejjeed sāā'mte'gġ alttōōzz sāā'mtee'gġ tuōjju kuulli āā's̄sest.

Tāā'rkab meārōōzzid alttōsvuōiggād̄vuōd āā'nnmōōžžâst jāā'kk̄tum mōōntōōllmōōžžâst da alttōōzz kiōtt' tōōllmōōžžâst uu'det tuājriāšmōōžžâst.

18 §

Aa's̄si kiōtt' tōōllmōš

Sää'mtee'gġ sāābbar da jee'res tāāimorgaan lij mie'rreemvāldsaž, ko saaggjāā'dteei le'be vāārrsaaggjāā'dteei da uu'ccmōsân bie'll jee'res vuāzzlain liā pāāi'k ā'lnn.

Sää'mtee'gġ da tōn piijjām tāāimorgaan vuāzzlaž lij cōglvaž vuāssōōttâd nākam tu'mmstōktuōjju, kāā'tt kuāskk persoonlānji suu le'be suu vaaldsemlāā'jj 28 § 2 momee'ntest jurddum roodnairuād le'be nākam oummu, kāā'tt lij peāgḡtum paragraaff 3 momee'nt mie'ldd suin paaldum.

Aa's̄sid čāāu'det sāā'mtee'gġgest jeā'nbōstu'mmstōōgḡin. Jiōni tāssa mōōneen āā's̄s čāudd saaggjāā'dteei jiōnn. Vaalin kiōččât va'lljuum tōn, kāā'tt vuāžž jāānmōsân jiōnid. Jiōni tāssa mōōneen čāudd vue'rbb.

3 a lāākk

Ķe'rjituō'll'jōs da tiilltā'rk̄stummuš

18 a §

Ķe'rjituō'll'jōs

Sää'mtee'gġ Ķe'rjituō'll'jō'sse da tiillč̄iōlgtō'sse suāvlde tōn lāā'ssen, mād tān lāā'jjest šiotteet, Ķe'rjituō'll'jemlāā'jj (1336/1997).

18 d §

Tiilltā'rk̄stemč̄iōlgtōs

Tiilltā'rk̄stemlāā'jj (1141/2015) 3 lāāgg 6 §:st šiot̄tuum mie'rāāi'jest čō'rsteel tiilltā'rk̄steei ālgg u'vdded juō'kk̄ tillpāā'jest vue'ssmannu loopp rājja mōōnee'st sāā'mtee'gġ halltō'sse keerjlaž tiilltā'rk̄stemč̄iōlgtōōzz, kāā'tt ālgg, tōn lāā'ssen mād tiilltā'rk̄stemlāā'jjest šiotteet, āā'n̄ned se'st cialkāl̄m tō'st, liā-a tāāimč̄iōlgtōōzzâst uvddum teād̄ riikkveā'kk̄vuōd āā'nnmest vuōi'ggest.

4 lāākk

Sää'mtee'gġ vaal

19 §

Vaalee'kk da vaalvu'vdd

Sää'mtee'gg vaali vääras jännam lij õhttan vaalvu'vdden.
Sää'mtee'gg vaalid tääimtet juõ'kk neelljad ee'jj (vaalee'kk).

20 §

Vaal-lu'vddkâ'dd

Vaal-lu'vddkâ'dd tu'mmai ooccmõõžž vuâdald oummu mie'rkkummšest vaal-logstõ'kke di tuejjad vaal-logstõõgg. Vaal-lu'vddkâ'dd peejj toimmu sää'mtee'gg vaalid nu'tt ko tän lää'jjest šiotteet.

Vaal-lu'vddkâdda ko'le saaggjää'dteei da kutt jee'res vuâzzla, koin juõ'kkkast lij jii'jjes-i väärnek. Vaal-lu'vddkââ'ddest â'lõge lee'd vuâzzlaž da väärnek Aanar, Uccjoogg da Jeänõõgg koo'ddin di Suä'djel kââ'dd Lappi paalgaskââ'dd vuu'dest. Vaal-lu'vddkââ'ddest älgg še lee'd sää'mkiöll-lää'jj (1086/2003) 3 § 1 pääi'kest jurddum sää'mkiöli ä'sštobddmõš.

Sää'mtee'gg halltõõžž vuâzzlaž le'be väärnek le'be muuttasoocâmlu'vddkââ'dd vuâzzlaž le'be väärnek ij vuei't lee'd vaal-lu'vddkââ'dd vuâzzli'žzen ij-ga väärne'kken.

21 §

Jiõnstemvuõiggâdvuõtt

Sää'mtee'gg vaal-logstõ'kke mie'rkkem oudldõssân lij oummu jälstempäikka kiõččkani tõn lää'ssen, maid 3 §:st šiotteet, što ouumaž teâudd määimõsân vaaltääimtõõžž määimõs peei'v 18 ee'kked da što son lij Lää'ddjännam meerlaž le'be su'st lij älggjännam meerli'žzen leämmaž dommkâ'ddlää'jjest (201/1994) jurddum dommkâ'dd Lää'ddjännmest te'l, ko ooccmõõžž vaal-logstõ'kke vâlddmõõžžâst älgg määimõsân tuejjeed.

22 §

Vaalâ'ntemvuõtt

Sää'mtee'gg vaalin vaalânnsaž lij juõ'kk jiõnstemvuõiggâdvuõttnek, kââ'tt lij miästtâm vöborše'kken da kââ'tt ij leäkku vä'jjvâlddsaž.

Vöborše'kken ij vuei't lee'd vaal-lu'vddkââ'dd le'be muuttasoocâmlu'vddkââ'dd vuâzzlaž le'be väärnek.

23 §

Vaal-logstõk

Vaal-lu'vddkâ'dd tuejjad jiõnstemvuõiggâdvuõttnei'kkin vaal-logstõõgg. Vaal-lu'vddkâ'dd lij vaal-logstõõgg rekistertuõ'll'jeei.

Vaal-logstõ'kke mie'rkket koo'ddi mie'ldd alfabeettlaž jiärgâst juõ'kk jiõnstemvuõiggâdvuõttnee'kk nõõm da persoontiõtt di dommkââ'dd da addrõõžž, jõs tõk liä teädašt. Vaal-lu'vddkâ'dd vuäitt ää'nned meerteättriäžldõõgg teädaid vaal-logstõõgg tuejjummšest. Dommkââ'dd da addrõõžž ij kuuitäg vuäžž mie'rkked vaal-logstõ'kke, jõs täk teäð liä ve'rgõnni'kki toi'mmjummuž õõlmâsvuõðâst uvddum lää'jj 24 § 1 momee'nt 31 pääi'k mie'ldd peittast õnnum le'be jõs oummu puõtt meerteättriäžldõ'kke lij ruõkkum meerteättriäžldõõggâst da Digi- da meerteättkonttâr staanõk-kääzzkõõžžin uvddum lää'jj (661/2009) 36 §:st jurddum staankiõld.

Vaal-logstõ'kke älgg ooccmõõžž vuâdald vä'ldded jiõnnvuõiggâdvuõttum oummu. Oudldõssân vaalvuõiggâdvuõdi äännmõ'sše ääldmõsân pue'tti sää'mtee'gg vaalin lij, što ooccmõõžž tuejjeet määimõsân vaalee'jj oulddee'i čõhčõmannu loopp räija mõõnee'st.

Oou'dab vaalin vaal-logstõ'kke mie'rkkum oummu vää'ldet vaal-logstõ'kke ooccmõõžžtää, jõs son teâudd viõggâst äärrai lää'jjest šiotuum vaal-logstõ'kke mie'rkkem oudldõõžžid. Oummu jeät kuuitäg mie'rkkuku vaal-logstõ'kke, jõs son i'Immat vaal-lu'vddkâdda, što son ij haa'led šõddâd tõõžž mie'rkkum. Vaal-logstõõgg tuejjeem õhtvuõðâst vaal-lu'vddkâ'dd vuäitt jii'jjes alttõõžž vuâdald vä'ldded lää'ssen lokku õðdee'jmannu 1. peei'v 2027 le'be tõn mænna riõššum sää'mtee'gg vaalin vaal-logstõ'kke mie'rkkum jiõnstemvuõiggâdvuõttnee'kk mænna ouu'dab vaali jiõnstemvuõiggâdvuõttäkkä õsttâm päärna da 21 §:st šiotuum ääi'po'dde mõõnee'st jiõnstemvuõiggâdvuõttäkkä õstti päärna. Näkam oummu vuei'tet kuuitäg vä'ldded vaal-logstõ'kke eman mænna tõ'st, ko son lij keerjlânji i'Immtam vaal-lu'vddkâdda, što son äänn jii'jjes sä'mmli'žzen 3 § 1 momee'nt meäldlânji.

Vaal-lu'vddkâ'dd ra'vvai da vuâllakee'rjat vaal-logstõõgg määimõsân vaalee'jj oulddee roostovmannu määimõs peei'v. Vaal-lu'vddkâ'dd tu'mmstõ'kke vaal-logstõõgg ra'vvjummšest ij vuäžž ooccâd muttâz lääitee'l.

24 §

I'lmmtõskortt da tu'mmstõk

Vaal-lu'vddkâ'dd tuejjad juõ'kk vaal-logstõ'kke valddum oummust i'lmmtõskoort, ko'st puä'tte ou'dde jionstemvuõiggâdvuõttnee'kkest vaal-logstõ'kke valddum teäd, vaal-logstõõgg vuei'nnemnalla äännmõš, vaalin jionstummuš di vaalpei'vv da 31 a §:st šiotuum vuõiggâdvuõtt jionsted vaalpei'v, da vaal-lu'vddkâ'dd addrõs.

Vaal-lu'vddkâ'dd vuõlttad i'lmmtõskoort juõ'kk jionstemvuõiggâdvuõttnekka, koon addrõs lij teädast, ääi'jbeä'lnn ouddâl vaal-logstõõgg piijimoõžž vuei'nnemnalla.

Vaal-lu'vddkâ'dd tu'mmstõõgg tõ'st, što oummu jeät mie'rkkuku vaal-logstõ'kke, seämmnalla ko tu'mmstõõgg, koin vaal-lu'vddkâ'dd lij kuäddam tu'kkkeekani oummu raukkmoõžž šoddâd valddum vaal-logstõ'kke le'be i'lmmtõõžž, što ij haa'led šoddâd tõõžž mie'rkkuum, vuõltteet ää'sšvuäzzli'žze ääi'jbeä'lnn ouddâl vaal-logstõõgg piijimoõžž vuei'nnemnalla.

25 §

Vaal-logstõõgg vuei'nnemnalla äännmõš

Vaal-lu'vddkâ'dd peejj vaal-logstõõgg le'be tõ'st äärar teädaid persoontiõttid lokku vää'ldkani vuei'nnemnalla nu'tt, što vuei'nnemnalla äännmoõžž kuõskki ääi'j puutmoõžžast lij äi'gğ vaali tääimtummuša uu'cemõsân kutt määnpää'j.

Vaal-logstõõgg ää'net vuei'nnemnalla 10 keäččlõs arggepei'v, koid jeät lokku sue'vet.

Vaal-logstõõgg vuei'nnemnalla äännmõšše jää'kket, mäid vaaldšemlää'jj 62 §:st šiotteet aalmjallaš teättanoudmoõžžast, jõs tän lää'jjest jeät nuu'bbnalla šioittuku.

25 a §

Vaal-logstõõgg õõlmäsvuõtt

Juõ'kkkast lij vuõiggâdvuõtt tobdstõõttâd vaal-logstõ'kke da tøn tuejjummuša kuulli ä'sškii'rjid tøn ääi'j, ko vaal-logstõõgg ää'net vuei'nnemnalla. Vaal-logstõõgg da tøn tuejjummuša kuulli ä'sškii'rjid ij vuäžž u'vdded kopiä'stemnalla le'be sniimmâmnalla ij-ga tõiin vuäžž u'vdded kopioid. Vaal-logstõ'kke mie'rkkuum oummust lij kuuitâg vuõiggâdvuõtt vuäžžad mäaustää vâlddõõgg su'st vaal-logstõ'kke valddum teäda. Ää'sšvuäzzla vuõiggâdvuõdast vuäžžad teäd ää'sš kiõtt'tõõllma õhtneei ä'sškii'rjin šiotteet ve'rğgnii'kki toi'mmjummuž õõlmäsvuõdast uvddum lää'jj 11 §:st.

Vaal-logstõõgg di nâkam vaal-logstõõgg tuejjummuša õhtneei ä'sškii'rjid, kook ä'ne se'st teädaid oummu eetnlaž algveärast, älgg ää'nned peittast jee'res ko 1 momee'ntest jurddum ääi'j. Peeitastää'nnemõõlgtõs ij cõõgg teäd ouddmoõžž sää'mteggä sää'mtee'gğ täimmorgaani vuäzzlai da väärnii'kki va'lljeem le'be alttõsvuõiggâdvuõd äännmoõžž čiołgtem vääras ij-ga tõõžž, kää'tt taarbaš teäd jionstemvuõiggâdvuõdâs čio'lggeem vääras.

Vaal-logstõõgg tuejjummuša õhtneei ä'sškii'rji õõlmäsvuõdast šiotteet ve'rğgnii'kki toi'mmjummuž õõlmäsvuõdast uvddum lää'jjest.

25 b §

Vaal-logstõõggâst äärar vää'jj teevvmõš

Vaal-lu'vddkâ'dd vuäitt teevvad vää'jj vaal-logstõõggâst jii'jjes alttõõžž vuädald le'be jionstemvuõiggâdvuõttnee'kk kai'bbjõõžž vuädald. Kai'bbjõõžž älgg kuuitâg tuejjeed 14 peei'v se'st vaal-logstõõgg vuei'nnemnalla äännmoõžž kuõskki ääi'j puuttimest. Muttsid älgg tuejjeed määimõsân kue'htt määnpää'j ouddâl vaaltääimtõõžž alttummuž.

Jõs oummu lää'zztet vaal-logstõ'kke, su'ne älgg mää'jeečani vuõltteed 24 §:st jurddum i'lmmtõskoort.

Jõs vaal-logstõõgg väägglaž meärkkõõžž teevat, teevvmõõžžast älgg i'lmmted mää'jeečani ää'sšvuäzzlaž oumže, jõs tõt ij leäkku čiołgsânji taarbttem.

26 §

Vuõigeemkai'bbjõs vaal-logstõõgg kuõskki tu'mmstõõggâst

Kää'tt keäčč, što son lij vuõiggädvuõdtää kuõddum meädda vaal-logstöõggäst, vuäžž kai'bbjed vaal-logstöõgg kuõskki tu'mmstõ'kke vuõigõõzz vaal-lu'vddkää'ddest. Vaal-lu'vddkääda čuä'jtum vuõigeemkai'bbjõõzz älgg tääimted vaal-lu'vddkääda 14 peei'v se'st vaal-logstöõgg vuei'nnemnalla äännmõõžž kuõskki ääi'j puuttmõõžžäst.

Jõs vuõigeemkai'bbjõs, koon tääimtet vaal-lu'vddkääda, lij puättam mie'rääi'jest muuttäsooccamlu'vddkääda, vuõigeemkai'bbjõõzz jeät kuõddu tu'tkkeekani. Vuõigeemkai'bbjõõzz älgg muuttäsooccamlu'vddkää'ddest mää'jeekani tääimted vaal-lu'vddkääda.

Jõs vaal-lu'vddkää'dd tu'mmai, što oummu vää'ldet vaal-logstö'kke, vaal-lu'vddkää'dd vuõlttad su'nne mää'jeekani 24 §:st jionstemvuõiggädvuõtnii'kkid jurddum i'Immtõskoort.

Muuttäsooccmest vuõigeemkai'bbjõõzz kuõskki tu'mmstõ'kke šiotteet 41 1 §:st.

26 a §

Jionstummuš muuttäsooccamorgaan tu'mmstõõgg vuädald

Ooumže, kää'tt ouddäl jionila'skkeem alttummuš čuä'jat vaal-lu'vddkääda le'be vaalpeei'v vaaltäimmkääda muuttäsooccamorgaan lää'jjiõkksaž tu'mmstõõgg jionstemvuõiggädvuõdstes, va'rjet vuäitmmõõžž vuäžžad vaalä'sškii'rjid da jionsted.

Ooumaž lij õõlgtum luõvted vaal-lu'vddkääda le'be va'stteenalla vaaltäimmkääda tu'mmstõõgg le'be tõn vuõiggän tuõdštum kopio meärkkõõžž vääras, mõõn tuejjeet vaal-logstö'kke ää'sšest.

27 §

Võboršii'kkä piijmmõš da võboršeklogstõk

Võboršee'kk sää'mtee'gğ vaalid vuäžž piijjäd uu'ccmõsän kooom jionstemvuõiggädvuõttnee'kk vuäddeem va'lljeeiõhttõs, ko'st ä'lğge lee'd ä'sšsooumaž da väärrä'sšsooumaž.

Juõ'kk jionstemvuõiggädvuõttnekk vuäžž vuässõõttäd tä'l'k õõut võboršee'kk piijmmõ'sše. Jõs oumaž koooll kuei't le'be määng va'lljeeiõhttõ'sse, vaal-lu'vddkää'dd älgg jaaukted suu nõõm tõin pukin.

Va'lljeeiõhttõs älgg tuejjeed võboršekooccmõõžž vaal-lu'vddkääda mäaimõsän 31. peei'v da tõn kuõskki tiuddummšid mäaimõsän 27. peei'v ouddäl vaaltäimtmõõzz alttummuš.

Vaal-lu'vddkää'dd älgg tuejjeed võboršeklogstöõgg mäaimõsän 21. peei'v ouddäl vaaltäimtmõõzz alttummuš. Võboršeklogstöõgg älgg õlmstä'tted, vuõltteed vaalä'sšoummid da ää'nned vaali ääi'j vuei'nnemnalla.

Vaal-lu'vddkää'dd tu'mmstõ'kke võboršeklogstöõggäst ij vuäžž ooccad jeä'rben muttaz.

28 §

Vaaltäimtmõs

Sää'mtee'gğ vaalid tääimtet pä'rğğmannu mäaimõs tiudd neä'ttel vuõssaargäst a'lğgi kuud neä'ttel ääi'j. Vaalid tääimtet pää'st mie'ldd le'be tääimtee'l jionstemliipp mudoi ko pää'st mie'ldd vaal-lu'vddkää'dd i'Immtem päikka. Vaal tääimtet sä'mmlai dommvuu'dest še vaalpeei'v jionstummšen.

Vaali tääimtummšest älgg õlmmsest kuulted.

29 §

Vaalä'sškeerj

Vaal-lu'vddkää'dd älgg mää'jeekani vaaltäimtmõõzz ä'lğgem mænna tuõdštõõzzlânji tääimted juõ'kk jionstemvuõiggädvuõttnekk, koon adrõs lij teädast, vaal-lu'vddkää'dd štemplin niävum jionstemliipp, vaalkuõr, sättkeerj, sättkuõr, võboršeklogstöõgg da jionstemvuä'ppõõzz (vaalä'sškeerj).

Jionstemvuõiggädvuõttnekk, kää'tt ij leäkku vuäžžam pää'st mie'ldd vaalä'sškii'rjid le'be keä'st tõk mõõn-ne mäain diõtt mudoi jiä leäkku, älgg va'rjred vuäitmmõõžž vuäžžad vaalä'sškii'rjid vaal-lu'vddkää'dd konttrest, mätam vaalpeei'v jionstempäai'kest le'be vaal-lu'vddkää'dd i'Immtem päai'kest.

Jionstemvuä'ppõõžžäst älgg peäggted vaal-lu'vddkää'dd konttär da jee'res paai'ki, koin vaalä'sškii'rjid vuei'tet vuäžžad da koid tõid vuei'tet tääimted, jää'ttemadrõõzzid da äävaiaärramaai'jid di vaalpeei'v jionstempaai'ki jää'ttemadrõõzzid da äävaiaärramaai'jid.

30 §

Jionstummuš pää'st mie'ldd

Jiõnstemvuõiggädvuõttneķ vuäitt ää'nned jiõnstemvuõiggädvuõddäs, ko lij vuäžžam vaalä'sškii'rjid. Jiõnsteei älgg čiolggsânji mie'rkkeed jiõnstemli'ppe tõi vöborsee'kk näämar, koon pue'rren son oudd jiõnäs.

Jiõnstummuš lij čöödtum, ko jiõnstemvuõiggädvuõttneķ lij kuäddam tuõdštöözzlânji pää'st mie'ldd kattum sättkuõräst jää'dtemnalla jiõnstemliipp se'st öö'nni kattum vaalkuõr di tieu'ddmes da vuällakee'rjtemes sättke'e'rj vaal-lu'vddkääda. Jõs jiõnsteei peeji mie'ldd i'lmmtöskoortäs, su'st ij taarbäz mie'rkkeed sättkerija jee'rab ko vuällakee'rjtoõzzäs.

Jiõnila'skkeem alttummša mõõnee'st vaal-lu'vddkääda pää'st mie'ldd puättam jiõnid vää'ldet lokku jiõnila'skkummšest.

31 §

Jiõnstummuš tääimtee'l sättkuõr vaal-lu'vddkääda mudoi ko pää'st mie'ldd

Jiõnstemvuõiggädvuõttneķ le'be suu vä'lddeem ouumaž vuäitt tääimted 30 §:st jurddum vaalä'sškii'rjid sättkuõräst še vaal-lu'vddkää'dd kontra le'be vaal-lu'vddkää'dd i'lmmtem jee'res päikka vaali neelljad tiudd neä'ttel vuõssaarg da kuudad tiudd neä'ttel pä'sspeei'v kõskksaž ääi'j di vaalpeei'v mõõn täättas jiõnstempäai'k vaaltäimmkääda.

Vaal-lu'vddkää'dd älgg ää'nned huõl tõi'st, što tõi täimmpaai'kid da tõi i'lmmtem jee'res paai'kid kuõddum vaalä'sškii'rjid seelitet vaalpeittaz staaneei naa'lin da što tõi tääimtet staanäld vaal-lu'vddkää'dd Aanar kontra ouddäl jiõnila'skkeem alttummuz.

31 a §

Vaalpeei'v jiõnstummuš

Vaalpeei'v jiõnstummuš riäžžät vaali tääimtummuš kuudad neä'ttel pä'sspeei'v.

Vaalpeei'v jiõnstummuš tääimtet ööutäiggsânji juõ'kk sä'mmlai dommvuu'd kää'ddest. Juõ'kk kää'ddest lij uu'ccmõsän öhtt jiõnstempäi'kk.

Jiõnstemvuõiggädvuõttneķ vuäžž jiõnsted 31 g §:st jurddum naa'lin tä'lk tõi sä'mmlai dommvuu'd kää'ddest, kää'tt lij mie'rkkuum vaal-logstö'kke suu dommkä'dden.

Jiõnstummuš älgg riäššäd nu'tt, što vaalpeitas seill.

31 c §

Vaaltäimmkää'dd

Vaal-lu'vddkää'dd älgg ääi'jbeä'lnn ouddäl vaali piijjäd juõ'kk jiõnstempäai'k väaras vaaltäimmkää'dd, koozz ko'le koomm vuäzzla da uu'ccmõsän kue'htt väärnee'kk nu'tt, što öhtt vaal-lu'vddkää'dd vuäzzlaž da suu jii'jjes-i väärneķ liä vaaltäimmkää'dd vuäzzli'žžen da väärne'kken. Säa'mtee'gğ vaali vöborseķ ij vuei't lee'd vaaltäimmkää'dd vuäzzli'žžen le'be väärne'kken.

Vaaltäimmkää'dd saaggjää'dtee'jen täimm vaal-lu'vddkää'dd ee'ttkõ'sti vuäzzlaž. Vaaltäimmkää'dd va'lljad taarb mie'ldd kõskkvuõdštes väärssaaggjää'dteei.

Vaaltäimmkää'dd lij mie'reemvålldsaž koomvuäzzli'žžen.

31 h §

Vaalpeei'v jiõnstummuš puuttmöš da vaalpä'rddke'rj

Vaalpeei'v jiõnstummuš puuttäm mænja vaaltäimmkää'dd älgg ää'nned huõl tõi'st, što lei'mmjem vaalčuu'kk da jiõnstem-meärkköözzid se'st öö'nni jiõnstemvuu'd vaal-logstöög di vuei'tlvânji vaaltäimmkääda kuõddum sättkuõrid tääimtet vaalpeittaz seillmööžž staneai naa'lin mäainte'mes ääjtöõllämtää vaal-lu'vddkää'dd Aanar kontra. Lää'ssen vaaltäimmkää'dd älgg ää'nned huõl lei'mmjemneävvai hiävtummšest ääjtöõlkani vaalčuu'kk lei'mmjem mænja. Vaal-lu'vddkää'dd älgg ää'nned huõl vaalčuu'kk da jiõnstemvuu'd vaal-logstöög seelittummšest staan päai'kest jiõnila'skkeem alttummuz räija.

Vaaltäimmkää'dd älgg lää'ssen ää'nned huõl tõi'st, što vaalpeei'v jiõnstummšest tuõ'll'jet pä'rddke'e'rj, koozz mie'rkkeet:

- 1) peei'v di čiaassai'jid, kuä'ss vaalpeei'v jiõnstummuš aa'lii da peäggeš puuttäm;
- 2) mie'ldd äärram vaaltäimmkää'dd vuäzzlaid da väärmi'kkid;
- 3) vaalvie'kktee'jid di jiõnstee'ji jii'jjez va'lljeem vie'kktee'jid; di
- 4) jiõnstee'ji lääkkmeä'r.

32 §

Jiõnstummuš hâiddstroi'ttlest da dââma

Sä'mmlai dommvuu'dest âarra stroi'ttlest hoiddum oummu di tõk dommvuu'dest dââma hoiddum oummu, kook jie mudoi vuaitte jionsted toolkte'mes vaiggâdvuõditââ, vuäzza jionsted hâiddpääi'ksteez.

Hâiddpääi'kest jionstummuš vääras vaal-lu'vddkâ'dd mie'rtrad kõõččmõõžžast âarra kää'dd vaal-lu'vddkää'ddest ee'ttkõ'stti vuäzzla da väärne'kk vaaltäimmše'kken da suu vääroorumžen. Vaaltäimmše'kk vääroorumžen vuetet nõõmte tuõjju suavlaž jee'res oummu še.

Hâiddpääi'kest jionsteen jionstummšest älgg jionsteei da vaaltäimmše'kk lää'ssen lee'd mie'ldd jionsteei va'lljeem le'be suu priimmâm sää'mtee'gğ vaal-logstõ'kke jionstemvuõiggâdvuõttne'kken mie'rkkuum ouumaž.

34 §

Jiõnnla'skķeem alttummuš

Vaal-lu'vddkâ'dd alttd jiõnila'skķummuš mânia vaaltäimtoõžž pue'tti vuõssaarg čiass 10. Mânia jiõnila'skķeem alttummušest puattam sättkuõrid kue'det ää'veekani da lokku vää'ldkani. Täimtoõžžast tuõ'll'jet pä'rddkee'rj.

Va'lljeeiohttoõžž ä'sšoummust da väärrä'sšoummust lij vuõiggâdvuõtt lee'd ä'ldd jiõnila'skķummušest.

35 §

Mie'rkkummuš vaal-logstõ'kke

Jiõnila'skķummuš alteet ää'vee'l sättkuõrid da mie'rkkee'l pukid 30 da 31 §:st šiõttuum naa'lin jionstam oummid sättkee'rj meäldlânji vaal-logstõ'kke.

Jionstummuš älgg kue'dded lokku vää'ldkani:

1) jõs jionstam oummu jeät leäkku mie'rkkääm vaal-logstõ'kke jionstemvuõiggâdvuõttne'kken le'be jõs puätt ou'dde, što son lij jäämmam ouddäl vaaltäimtoõžž alttummuš;

2) jõs sättkee'rj lij nu'tt vânnai, što jeät aainäs vuaittu tuõttâd, kii ouumaž lij jionstam; le'be

3) jõs vaalkuõ'rre lij tuejjuum jionsteei le'be võborše'kk kuõskki le'be jee'res ää'sšte'mes meärkkõs.

Jõs sättkii'rjin puätt ou'dde, što jionstemvuõiggâdvuõttne'lij jionstam määng vuâra 30 le'be 31 §:st jurddum naa'lin, vää'ldet lokku tä'lk õõut sättkuõrin.

Jee'res ko vaalpee'i'v jionstummuš älgg kue'dded lokku vää'ldkani še, jõs jionstemvuu'd vaal-logstõ'kke tuejjuum meärkkõžžin puätt ou'dde, što ää'sšvuäzzlaž lij jionstam vaalpee'i'v 31 g §:st jurddum naa'lin.

Ko puk jionstam oummu liä mie'rkkuum vaal-logstõ'kke da jionstummšest lokku vää'ldkani kuõddum vaalkuõr sättkuõrineez liä jerruum čõrru primmum vaalkuõrin, pijät primmum vaalkuõrid ää'veekani vaalčõkka.

38 §

Vaali puäðõõžž meä'rtõõvmmõš

Sää'mtee'gğ vuäzzli'žžen šä'dde va'lljuum 21 jäänmõsân jionid vuäžžam võborše'kked, oudlee'l, što sij jooukâst liä uu'cemõsân 10 §:st šiõttuum mie'r võborše'kk Aanar, Uccjoogg da Jeänõõgg koo'ddin di Suä'djel kää'dd Lappi paalgâskää'dd vuu'dest. Jõs 10 §:st šiõttuum meä'r jia tiud, šä'dde kõõččmõõžžast âarra kää'ddest le'be vuu'dest va'lljuum nu'bben jäänmõsân jionid vuäžžam võborše'kk nu'tt, što 10 § kai'bbjõõžž teäuddje. Jõs koon-ne dommvuu'd kää'ddest le'be vuu'dest jia võborše'kk leämmaž šiõttuum mie'r, šä'dde va'lljuum nu'bben jäänmõsân jionid vuäžžam võborše'kk dommvuu'dest.

Väärne'kken šädd va'lljuum Aanar, Uccjoogg da Jeänõõgg koo'ddin di Suä'djel kää'dd Lappi paalgâskää'dd vuu'dest âarra võboršii'kkin va'lljuum šõddâm oummi mânia nu'bben jäänmõsân jionid vuäžžam võboršek.

Jõs jionnmeä'r liä seämma šoora, čââu'det võboršii'kki kõskksaž jiärg vuärbee'l.

Võborše'kk kää'dd le'be vu'vdd jiõnila'skķummušest meä'rtâäv tõn mie'ldd, ko'st su'st lij leämmaž dommkâ'dd võborše'kken älggmõõžž mie'rääi'j puuttâmääi'jpoodd.

39 §

Vaali puäðõõžž ra'vvjummuš

Vaal-lu'vddkâ'dd ra'vvai vaali puäðõõžž kuälmad pee'i'v mânia jiõnila'skķeem alttummušest ää'nnmes säbbrest.

Vaali puäðõõžž älgg ääjtõõlkani i'lmmted vuõiggâdvuõttministeriaa'je sää'mtee'gğ vuäzzlai da väärrni'kki tuäjeez mie'rreem diõtt pue'tti täimmpâajas.

40 §

Vaali puäðõõzz kuõskki läittmõõ

Jiõnstemvuõiggädvuõttnekk, kää'tt keäčč, što vaali puäðõõzz ra'vvjummuž kuõskki vaal-lu'vddkää'dd täimm le'be tu'mmstõk lij lää'jjuästtsaž, vuäitt tuejjeed sää'mtee'gğ halltõ'sse vuõigeemkai'bbjõõzz määimõsân 14 peei'v tõn peei'vest, kuä'ss vaal-lu'vddkää'dd lij ra'vvjam vaali puäðõõzz. Muuttäsooccmeest vaal-logstõõgg kuõskki aa'sšin šiotteet 5 lääggast.

Sää'mtee'gğ halltõs älgg kiõtt'tõõllääd vuõigeemkai'bbjõõzz kirrsânji da määimõsân ouddäl vaalee'jj loopp. Sää'mtee'gğ halltõõzz tu'mmstõ'kke vuäžž ooccäd muttāz lääitee'l ää'lmõs vaaldäšmvuõiggäsa määimõsân 14 peei'v tõn peei'vest, kuä'ss ää'sšvuäzzlaž lij vuäžžam Sää'mtee'gğ halltõõzz tu'mmstõõgg teättan. Muuttäsooccmeest jää'kket mudoi, mäid suudõõttmõõžžäst vaaldäšmaa'sšin uvddum lää'jjest šiotteet.

Jõs vaal-lu'vddkää'dd 1 momee'ntest jurddum tu'mmstõk le'be täimm lij leämmaž lää'jjuästtsaž da tät lij vaaiktam vaali puäðõ'sse, vaali puäðõõzz älgg vuõigeed da riiksuävtõs älgg taarb mie'ldd mie'rreed sää'mtee'gğ vuäzzlaid da väärrnii'kkid vaali vuõiguum puäðõõzz meäldlänji.

Jõs vaali puäðõs ij leäkku vuõigeemnalla, älgg vaalid mie'rreed o'ddest ää'nmemnalla.

40 c §

Tää'r'kab šiotlalm

Vuõiggädvuõttministeria asetõõzzin vuet'tet u'vdded tää'r'kab šiotlmid:

- 1) vaalid õhtnee kuultõõzzin;
- 2) vaal-logstõ'kke oožžõõttmõõžžäst da vaal-logstõõggäst jaauktummšest di čiołgtõõzzin, koid õhtteet ooccmeest'sše;
- 3) vaal-logstõõgg vuet'nmemnalla äänmõõžžäst;
- 4) võboršekooccmeest'sše da võboršeklogstõõggäst;
- 5) vaalpeei'v jiõnstummuž riäšmõõžžäst, jõs kää'ddest lij jäänab ko õhtt vaalpeei'v jiõnstummuž jiõnstempäi'kk;
- 6) jiõnstemliippäst; di
- 7) vaalä'sški'rji seeiltummšest.

5 lääkk

Muuttäsooccäm vaal-logstõõgg kuõskki aa'sšin

41 §

Muuttäsooccämlu'vddkää'dd tuäji da täimmvā'ldd

Sää'mtee'gğ vaal-logstõkaa'sši muuttäsooccämlu'vddkää'dd (muuttäsooccämlu'vddkää'dd) toi'mmai vuõssmõs muuttäsooccämtää'ssen sää'mtee'gğ sää'mtee'gğest uvddum lää'jj 26 § meäldlaž vaal-logstõ'kke välldmõõžž da tõ'st jaauktummuž kuõskki aa'sšin.

Sää'mtee'gğ õhttvuõðäst toi'mmjeei muuttäsooccämlu'vddkää'dd lij jiõččnaž da čõõnõõðte'mes täimmorgaan.

41 a §

Muuttäsooccämlu'vddkää'dd saaggjää'dteei da jee'res vuäzzla

Muuttäsooccämlu'vddkää'dd jää'dat saaggjää'dteei, kää'tt vuäitt lee'd vä'lddäimmsaž.

Muuttäsooccämlu'vddkää'ddest liä lää'ssen čärrtäimmsaž vuäzzli'žžen õhtt lää'kkooomažvuäzzlaž da kue'htt ä'sštobdivuäzzla. Lää'ssen muuttäsooccämlu'vddkää'ddest liä ri'jtteei mie'rr väärrnee'kk. Väärrneka suävldet, mäid lää'jjest šiotteet muuttäsooccämlu'vddkää'dd vuäzzlast.

Ko saaggjää'dteei lij cõggnam, saaggjää'dteeja šiotuum täimmvā'ld ään muuttäsooccämlu'vddkää'dd lää'kkooomažvuäzzlaž (väärrsaaggjää'dteei).

41 b §

Saaggjää'dteei da jee'res vuäzzla ää'ntemvuõtt da nõõmummuš

Muuttäsooccämlu'vddkää'dd saaggjää'dteei da lää'kkooomažvuäzzlaž ä'lğge tieu'dded suudištätälää'jj 10 läägg 1 § 1 momee'ntest šiotuum su'vddi aalmjallaš ää'ntemkai'bbjõõzzid.

Muuttäsoocämlu'vddkää'dd jee'res vuäzzlain kai'bbjet vuöiggmiöllsažvuõd, ha'rjinemvuõd muuttäsoocämlu'vddkää'dd täimmsuärge di taarbšum persoonlaž jiõččvuõdid. Muuttäsoocämlu'vddkää'dd saaggjää'dteei da jee'res vuäzzlaž ij taarbž le'e'd mie'rkkuum sää'mtee'gğ vaal-logstõ'kke.

Riikksuävtõs peeij muuttäsoocämlu'vddkää'dd kuud eeggas vuärstes. Riikksuävtõs mie'rrad muuttäsoocämlu'vddkää'dd saaggjää'dteei verggses meä'rte'mes ääigas da jee'res čärrtäimmsaž vuäzzlaid täimmpääjas. Muuttäsoocämlu'vddkää'dd piijat sää'mtee'gğ e'tkkõõzz vuädald.

Sää'mtee'gğ vuäzzlaž le'be väärnek, vaal-lu'vddkää'dd vuäzzlaž le'be väärnek le'be sää'mtee'gğ kääzzkõõzzäst äärrai ooumaž ij vuei't kuulläd muuttäsoocämlu'vddkää'dd. Ooudbeä'lnn 22 § mie'ldd vöborše'kken sää'mtee'gğ vaalin ij vuei't le'e'd muuttäsoocämlu'vddkää'dd vuäzzlaž le'be väärnek.

Muuttäsoocämlu'vddkää'dd saaggjää'dteei da jee'res vuäzzla ä'lğge i'lmmted čõõnäsuvuõdineez. Čõõnäsuvuõdin i'lmmtumša suävlidet, mäid suudištämlää'jj (673/2016) 17 lāagg 17 §:st šiotteet ä'sštobdivuäzzla õõlgtumvuõdäst i'lmmted čõõnäsuvuõdines. Čõõnäsuvuõtti'lmmtõõzz uu'det vuõiggädvuõttministeriaa'je di teättan muuttäsoocämlu'vddkää'dd. Čõõnäsuvuõdid kuõskki teädai rekisterästmõõzzäst jää'kket, mäid suu'dji čõõnäsuvuõtt- da čärrtäimmrekistee'rest uvddum lāä'jjest šiotteet (565/2015).

41 c §

Muuttäsoocämlu'vddkää'dd saaggjää'dteei da vuäzzla päi'k luõvsmummuš

Muuttäsoocämlu'vddkää'dd saaggjää'dteei da vuäzzla vuõiggädvuõdäst põõššäd tuäjstes suävlidet, mäid su'vddivee'rj vuä'mstee'jest šiotteet.

Jõs muuttäsoocämlu'vddkää'dd saaggjää'dteei le'be jee'res vuäzzla tuäj luõvasm kõõsk täimmpää'j, mie'reet seu'rjeei kõõsk äärrai täimmpääjas.

41 d §

Su'vddiäšktoõs

Muuttäsoocämlu'vddkää'dd saaggjää'dteei da jee'res vuäzzlaž ä'lğge tuõjju ää'ljeen u'vdded su'vddiäšktoõzz, jõs son ij leäkku tuejjääm tön ju'n ääi'jben. Su'vddiäšktoõzz ouddmõõzzäst šiotteet suudištämlää'jj 1 lāagg 7 §:st.

41 e §

Saaggjää'dteei da jee'res vuäzzla sää'jj

Muuttäsoocämlu'vddkää'dd saaggjää'dteei da jee'res vuäzzlaž lij čõõnõõdte'mes suudämvää'ld ää'neen.

Muuttäsoocämlu'vddkää'dd saaggjää'dteei da jee'res vuäzzlaž täimm su'vddi vasttõõzzin, ko'st šiotteet tää'rken suudištämlää'jj (673/2016) 9 lāaggast.

Muuttäsoocämlu'vddkää'dd saaggjää'dteei da vuäzzlaž lij õõlgtum čäuddõõttäd tuäjstes tön määnpää'j puudeen, koon mää'ttest son teäudd 70 ee'kked.

41 f §

Ou'dde pu'htti

Muuttäsoocämlu'vddkää'ddest liä nokk vä'ldd- le'be čärrtäimmsa ou'dde pu'htti di jee'res tuäjlažkää'dd.

Muuttäsoocämlu'vddkää'dd ou'dde pu'httest älgg le'e'd su'vddi vergga vuõiggõ'tti tu'tkkõs. Ou'dde pu'htti tuäjain mie'reet tää'rken muuttäsoocämlu'vddkää'dd tuäjjiäšsmõõzzäst.

Muuttäsoocämlu'vddkää'dd nõõmat muuttäsoocämlu'vddkää'dd ou'dde pu'httid da jee'res tuäjlažkää'dd.

41 g §

Muuttäsoocämlu'vddkää'dd čä'u'ddemnorroõs

Muuttäsoocäm kuõskki aa'sšid čääu'det muuttäsoocämlu'vddkää'ddest ou'dde pohttmõõzzäst tiuddsäbbrest.

Tiuddsääbbar lij mie'reemvälddsaz, ko ä'ldd liä saaggjää'dteei da ~~ja vähintään kaksi jäsentä,~~ lāä'kkooumažvuäzzlaž da uu'ccmõsan õhtt ä'sštobdivuäzzlaž.

41 h §

Ää'ss kiõtt' tōõllmōš

Ää'ss kiõtt' tōõllma muuttäsooccâmlu'vddkää'ddest suävldet suudōõttmōõžžâst vaaldäšmaa'sšin uvddum lää'jj, jōs tãn lää'jjest jeät jeä'rben nuu'bnalla šiõttuku. Muuttäsooccâmlu'vddkää'dd u'vddem tu'mmstōk lij määustem.

41 i §

Kiõtt' tōõllmōõžž õõlmäsvuõtt

Suudōõttmōõžž õõlmäsvuõdâst muuttäsooccâmlu'vddkää'ddest suävldet, mäid suudōõttmōõžž õõlmäsvuõdâst vaaldäšmsuudištmin uvddum lää'jjest (381/2007) šiõtteet.

41 j §

Teäggtoš

Muuttäsooccâmlu'vddkää'dd koolaid määu'set riikk väärain.
Muuttäsooccâmlu'vddkää'dd saaggjää'dteei da vuäzzlai paa'lkid mie'rreet vuõiggädvuõttministeria ra'vvjem vuädai mie'ldd.

41 k §

Tuäjjriäššmōš

Muuttäsooccâmlu'vddkää'dd organisaatiost, reäuggmest da tuäjjlažkää'ddest mie'rreet tää'rkben muuttäsooccâmlu'vddkää'dd tuäjjriäššmōõžžâst, koon muuttäsooccâmlu'vddkää'dd tiuddsäåbbar ra'vvai.

41 l §

Muuttäsooccâm-mõõntōõllmōš

Muuttäsooccâmlu'vddkää'dda čuä'jtum läittmōõžž älgg tääimted vaal-lu'vddkää'dda 14 peei'v se'st vaal-lu'vddkää'dd vuõigeemkai'bbjōõžž diõtt tuejjuum tu'mmstōõgg teättanvuäžžmest.

Vaal-lu'vddkää'dd älgg mää'jeekani tääimted läittmōõžž, ää'ss kuõskki ä'sškii'rjid da ciälklmes läittmōõžžâst muuttäsooccâmlu'vddkää'dda.

Jōs läittmōš, koon tääimtet vaal-lu'vddkää'dda, lij puättam mie'rääi'jest muuttäsooccâmlu'vddkää'dda, läittmōõžž jeät kuõddu tãn vuädald tu'tkkeekani. Läittmōõžž älgg te'l tääimted mää'jeekani vaal-lu'vddkää'dda.

Muuttäsooccâmlu'vddkää'dd älgg kiõtt' tōõllâd läittmōõžž kirrsânji.

Muuttäsooccemest muuttäsooccâmlu'vddkää'dd tu'mmstō'kke šiõtteet 41 m §:st.

41 m §

Juätkkläittmōš ää'lmōš vaaldäšmvuõiggisa

Muuttäsooccâmlu'vddkää'dd tu'mmstō'kke vuäžž ooccâd muttâz lääitee'l ää'lmōš vaaldäšmvuõiggisa, jōs ää'lmōš vaaldäšmvuõigäs meätt läittamlää'v.

Läittamlää'v muuttäsooccemōõžžâst ää'lmōš vaaldäšmvuõiggisa suävldet, mäid suudōõttmōõžžâst vaaldäšmaa'sšin uvddum lää'jj 110 da 111 §:st šiõtteet. Valituslupaa koskevan päätöksen perustelemiseen sovelletaan, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 112 §:n 2 momentissa säädetään. Mudoi muuttäsooccemest ää'lmōš vaaldäšmvuõiggisa suävldet, mäid suudōõttmōõžžâst vaaldäšmaa'sšin uvddum lää'jjest šiõtteet.

6 lääkk

Jee'res šiõttâlm

42 §

Muuttäsooccâm

Sää'mtee'gğ halltõõzz da lu'vddkää'dd di sää'mtee'gğ piijjām jee'res taimmorgaan tu'mmstõ'kke vuāzž ooccād muttāz lääitee'l sää'mteggā, jõs tām lāā'jjest le'be jee'resā'rnn lāā'jjest jeāt nuu'bbnalla šiot̄tuku. Sää'mtee'gğ tu'mmstõ'kke vuāzž ooccād muttāz lääitee'l āā'lmõs vaaldāšmvuõiggsa. Muuttāsooccmest šiot̄teet suudõõtmõõžžāst vaaldāšmaa'ššin uvddum lāā'jjest.

43 §

Tuājjlažkää'dd vāldmõš

Sää'mte'gğ nõõmat le'be vāldd tuājjlažkää'ddes.

43 a §

Vuõiggādvuõtt jeältõ'kke

Sää'mtee'gğ kääzzkõõžžāst le'ddi oummin lij vuõiggādvuõtt jeältõ'kke da ko sij liā jāāmmam, sij ouddõsvuāzžjin lij vuõiggādvuõtt piārjeältõ'kke riikk vāārain suāvldeei vue'zzi seāmma šiot̄lmi mie'ldd ko riikk kääzzkõõžžāst le'ddi oummin da sij ouddõsvuāzžjin.

Ooudbeā'lnn 1 momēe'ntest jurddum jeältõkstaān riāššmõõžžāst šõddi koolain sää'mte'gğ lij õõlgtum mā'hssed jeältõkmāāus nu'tt ko riikk jeältõkfoondāst uvddum lāā'jjest (1297/2006) šiot̄teet.

Jeältõkstaān toimupiijjmõõžž vāāras sää'mte'gğ ālgg juõ'kk ee'ij i'lmmed riikk-kontra teādaid kääzzkõõžžtes le'ddi oummin. Teādaid i'lmmed riikk-konttār u'vddem vuā'ppõõžzi meāldlānji.

Jõs jeältõkmāāus jeāt mahssu mie'rāāi'jest riikk jeältõkfo'ndde, pe'rjet ekksāž ājjnemkoorg korgglāā'ij (633/82) 4 § 1 momēe'ntest jurddum korggvuāđ mie'ldd.

Jeältõkmāāusaid da ājjnemkoorgid vuāzžat pe'rjed tōn jiārgāst ko piidi da māāusai tiu'ddepiijmõõžžāst uvddum lāā'jjest (706/2007) šiot̄teet.

43 b §

Peeitastāā'nmem- da pāā'mehko'rvveemõõlgtõs

Sää'mtee'gğ le'be 14 §:st jurddum taimmorgaan vuāzzlāž le'be 18 c §:st jurddum tiill ij vuāzž āālgbie'lloomže lāā'vtāā õlmmēed ij-ga āā'nmed privatt āu'kknes, māid son tuāj hāāideen lij vuāzžam tie'tted nuu'bb persoonlāž vuõ'jjin, tāllõõžlāž sāā'jest le'be jāārnāk- le'be āmmatpeittsest.

Ooudbeā'lnn 1 momēe'ntest jurddum ooumāž lij õõlgtum ko'rvveed pāā'meh, koon son tuājstes lij jāāutai le'be huõltesmesvuõđ diõtt tuejjāām sāā'mteggā. Seāmma kuāskk jee'res ooumže tuejjuum pāā'meh, ko tuejjad veā'r tām lāā'ij vuāstta.

Pāā'mehko'rvvõõžž suāvtõõllmest di, jõs ko'rvveemõõlgtum oummu liā mānggaz, vasttõõžž juākkõõttmõõžžāst lij viõggāst, māid pāā'mehko'rvveemlāā'jjest (412/74) šiot̄teet.

Ve'rğgoummu da tuājjla pāā'mehko'rvveemõõlgtõõžžāst lij viõggāst, māid pāā'mehko'rvveemlāā'jjest da jee'res sāā'jest šiot̄teet.

Tāt lāā'kk puātt viõ'kke mannu pee'v 20 .

Sāā'mteggā, koon taimmpāā'ij lij kõõsk tām lāā'ij viõ'kke puā'deen, suāvldeit 10 § nākmen ko tõt leāi tām lāā'ij viõ'kke puā'deen.

Sāā'mte'gğ, koon taimmpāā'ij lij kõõsk tām lāā'ij viõ'kke puā'deen, juātkk tuājstes vuõšsmõs tām lāā'ij mie'ldd va'lljuum sāā'mtee'gğ taimmpāā'j aalg rāija.

Tām lāā'ij viõ'kke puā'deen kiõtt'tõõllām vue'lnn āārrai 9 §:st jurddum āšša suāvldeit tām lāā'ij viõ'kke puā'deen viõggāst leāmmaž 9 §. Nākam āšša jeāt suāvlduku tām lāā'ij 9 a da 9 b §:id.

SAAMELAISTEN KOTISEUTUALUEEN KARTTA

